

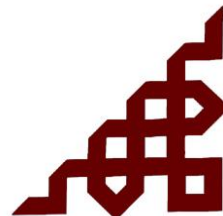

سازمان ملی بهره‌وری ایران
NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

ویرایش نخست
مرداد ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هدف کلے واولویت اصلاے برنامه هفتم بارعايت سياست های کلے
مصوب، پیشرفت اقتصادی توام باعدالت بانرخ رشد اقتصادی
متوسط ۸ درصد درطول برنامه تعیین هے شود، با تاکید برافزایش
بهره وری کل عوامل تولید (منابع انسانی، سرمایه، فناوری و مدیریت).

PX-RP-PI108-103-01

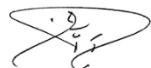
گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شناسنامه سند

شناسه سند	عنوان سند	نوع سند
PX-RP-PI108-103-01	گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه	گزارش
تعداد صفحات	تاریخ تصویب	تاریخ تنظیم
۳۱	۱۴۰۲/۰۴/۲۴	۱۴۰۲/۰۵/۲۱
ناظر فرآیند	مالک فرآیند	فرآیند مرتبط
رئیس سازمان	معاونت راهبری تولیدی- زیربنایی	تعیین شاخص‌های بهره‌وری و سنجش بهره‌وری در سطوح مختلف
هدف		بررسی بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی، استان‌ها، شرکت‌های دولتی و شاخص‌های کلان بهره‌وری کشور در برنامه ششم
شیوه نگهداشت		☒ مرکز اسناد ☐ سامانه شفافیت ☒ سامانه کاتالوگ
دامنه کاربرد		ملی
چکیده		این گزارش به بررسی عملکرد بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی، استان‌ها، شرکت‌های دولتی و شاخص‌های کلان بهره‌وری کشور در برنامه ششم می‌پردازد. علاوه بر آن، تحلیلی بر عوامل مؤثر بر وضعیت بهره‌وری در بخش‌های اقتصادی و ذکر عوامل موفقیت و عدم توفیق در تحقق اهداف برنامه مورد اشاره قرار گرفته است.

تأییدات سند

نام و نام خانوادگی	سمت	تاریخ و امضا
تنظیم‌کننده پویان مهدیان	رئیس گروه سنجش کلان، تحلیل و تنظیم‌گری بهره‌وری	
تأییدکننده بهرروز محمودی	معاون راهبری تولیدی-زیربنایی	
تصویب‌کننده میرسامان پیشوایی	رئیس سازمان	

توزیع نسخ

☒ مدیریت روابط عمومی، بین‌الملل و حوزه ریاست	☐ اداره حراست
☒ مدیریت فناوری اطلاعات و امنیت فضای مجازی	☒ معاونت شبکه ملی بهره‌وری
☒ معاونت راهبری بهره‌وری	☒ معاونت توسعه مدیریت و منابع

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

تنظیم‌کنندگان

سمت	نام و نام خانوادگی
رئیس گروه سنجش کلان، تحلیل و تنظیم‌گری بهره‌وری	پویان مهدیان
مدیر بخش زیربنایی	حمیدرضا صادقی

سوابق تغییرات سند

ردیف	تاریخ	شماره ویرایش	شرح	تغییردهنده
۱	۱۴۰۲/۰۵/۲۳	۱	ایجاد سند	معاونت راهبری تولیدی-زیربنایی

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

فهرست مطالب

۴	مقدمه.....
۵	۱- عملکرد ماده (۵) قانون برنامه ششم توسعه (بهره‌وری).....
۵	۱-۱- وضعیت بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی .....
۶	۲-۱- وضعیت استقرار چرخه در استان‌ها .....
۸	۳-۱- وضعیت بهره‌وری شرکت‌های دولتی .....
۱۲	۱-۳-۱- سهم شرکت‌های دولتی از اقتصاد ملی .....
۱۳	۲-۳-۱- رشد تولید در شرکت‌های دولتی .....
۱۵	۳-۳-۱- رشد منابع (نهاده‌ها) در شرکت‌های دولتی .....
۱۸	۴-۳-۱- شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی .....
۲۱	۵-۳-۱- روند شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار و سرمایه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰) .....
۲۳	۲- عملکرد بهره‌وری اقتصاد ایران .....
۲۳	۱-۲- اهداف و عملکرد بهره‌وری .....
۲۳	۲-۲- بهره‌وری و رشد اقتصاد ایران .....
۲۴	۱-۲-۲- عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه .....
۲۵	۳-۲- وضعیت بهره‌وری گروه‌های اقتصادی کشور .....
۲۵	۱-۳-۲- وضعیت بهره‌وری گروه‌های اقتصادی .....
۲۵	۱-۱-۳-۲- روند شاخص‌های بهره‌وری گروه‌های اقتصادی .....
۲۸	۲-۱-۳-۲- رشد شاخص‌های بهره‌وری گروه‌های اقتصادی .....
۳۰	۲-۳-۲- عملکرد بهره‌وری کلان در سال ۱۴۰۰ .....
۳۰	۳- چارچوب ارتقای بهره‌وری ملی .....
۳۱	۱-۳- تحلیل و بیان نقاط ضعف و دلایل عدم موفقیت .....
۳۲	۲-۳- پیشنهادات کلی برای ارتقای بهره‌وری ملی .....

فهرست جداول و اشکال

- جدول ۱- درصد همکاری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰ ..... ۹
- جدول ۲- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۰
- جدول ۳- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۱
- جدول ۴- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۳
- جدول ۵- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) .. ۱۴
- جدول ۶- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۵
- جدول ۷- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) ۱۶
- جدول ۸- رشد تلفیق نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۷
- جدول ۹- تجزیه رشد شاخص‌های بهره‌وری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه اجرایی در سال ۱۴۰۰ ..... ۲۰
- جدول ۱۰- عملکرد اهداف کمی ۲۳
- شکل ۱- عملکرد دستگاه‌های اجرایی در استقرار چرخه بهره‌وری سال ۱۴۰۱ ..... ۶
- شکل ۲- عملکرد استان‌های کشور در استقرار چرخه بهره‌وری سال ۱۴۰۱ ..... ۷
- شکل ۳- رشد شاخص بهره‌وری نیروی کار در سال ۱۴۰۰ ..... ۸
- شکل ۴- درصد همکاری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰ ..... ۹
- شکل ۵- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۰
- شکل ۶- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۱
- شکل ۷- سهم شرکت‌های دولتی از اشتغال در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۲
- شکل ۸- سهم شرکت‌های دولتی از تولید ناخالص داخلی کل اقتصاد سال ۱۴۰۰ ..... ۱۲
- شکل ۹- سهم شرکت‌های دولتی از تولید ناخالص داخلی اقتصاد بدون نفت سال ۱۴۰۰ ..... ۱۳
- شکل ۱۰- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۴
- شکل ۱۱- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) .. ۱۵
- شکل ۱۲- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۶
- شکل ۱۳- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) ۱۷
- شکل ۱۴- مقایسه رشد تلفیقی نهاده‌های تولید در شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ..... ۱۸
- شکل ۱۵- روند شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی بر حسب ستانده در بازه زمانی سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰) ... ۱۹

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

- شکل ۱۶- رشد شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰، دوساله (۱۳۹۹-۱۴۰۰) و برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)..... ۱۹
- شکل ۱۷- رشد شاخص‌های بهره‌وری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه اجرایی در سال ۱۴۰۰، دوساله (۱۳۹۹-۱۴۰۰) و برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)..... ۲۰
- شکل ۱۸- روند شاخص بهره‌وری نیروی کار شرکت‌های دولتی بر حسب ارزش ستانده در بازه زمانی (۱۳۹۵-۱۴۰۰)..... ۲۱
- شکل ۱۹- روند شاخص بهره‌وری سرمایه شرکت‌های دولتی بر حسب ارزش ستانده در سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰)..... ۲۲
- شکل ۲۰- رشد اقتصادی و عوامل آن در برنامه ششم توسعه (کل اقتصاد)..... ۲۴
- شکل ۲۱- رشد اقتصادی و عوامل آن در برنامه ششم توسعه (اقتصاد بدون نفت)..... ۲۵
- شکل ۲۲- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه کشاورزی..... ۲۶
- شکل ۲۳- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه صنایع و معادن..... ۲۶
- شکل ۲۴- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه نفت و گاز..... ۲۷
- شکل ۲۵- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه خدمات..... ۲۷
- شکل ۲۶- رشد بهره‌وری نیروی کار در کل اقتصاد و اقتصاد بدون نفت و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه..... ۲۸
- شکل ۲۷- رشد بهره‌وری سرمایه در کل اقتصاد و اقتصاد بدون نفت و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه..... ۲۹
- شکل ۲۸- رشد بهره‌وری کل عوامل تولید در کل اقتصاد، اقتصاد بدون نفت و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه..... ۲۹

مقدمه

بهره‌وری برای حفظ قدرت رقابت‌پذیری و توسعه مستمر و پایدار، در سطح بنگاه، دستگاه، سازمان و ملی امری حیاتی است. ابزارها، تکنیک‌ها و روش‌های مختلف افزایش بهره‌وری که در سال‌های متمادی در تولید و مصرف کالاها و خدمات ایجاد و اتخاذ شده‌اند، برای پویایی اقتصاد ضروری هستند.

مفهوم بهره‌وری در طول سال‌ها تکامل یافته‌است تا بیش از صرف یک نسبت، کارایی را نشان دهد. دامنه آن از مباحث هزینه و کیفیت گسترش یافته و دغدغه‌های اجتماعی (مانند ایجاد شغل، امنیت شغلی، فقرزدایی، حفاظت از منابع، مسئولیت اجتماعی، تعالی کسب و کار و حفاظت از محیط زیست) را نیز در بر گرفته‌است. سایر مفاهیم تکامل یافته بهره‌وری، شامل بهره‌وری اجتماعی و بهره‌وری دانش است.

تحقق حدود یک سوم از رشد اقتصادی کشور از محل ارتقای بهره‌وری کل عوامل تولید به عنوان یکی از رویکردهای مهم توسعه‌ای در برنامه‌های پنج ساله هدف‌گذاری شده‌است. به طور خاص در برنامه ششم توسعه مقرر شده‌است «دستگاه‌های اجرایی برای محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد ضمن اجرایی نمودن چرخه مدیریت بهره‌وری در مجموعه خود، تمهیدات لازم را برای عملیاتی نمودن این چرخه در واحدهای تحت تولید خود با هماهنگی سازمان ملی بهره‌وری ایران فراهم نموده و گزارش سالانه را به آن سازمان ارائه کنند». هدف از اجرای چرخه مدیریت بهره‌وری، دستیابی به سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی مندرج در جدول (۲) ماده (۳) قانون برنامه ششم توسعه است.

بر این اساس با توجه به پراکندگی فعالیت‌ها و بازخورد نامطلوب عملکرد دستگاه‌ها در اجرای این تکلیف، سازمان ملی بهره‌وری ایران فراتر از وظایف محوله قانونی و به منظور راهبری حرکت بهره‌وری در کشور، راهنمای اجرایی ماده ۵ قانون برنامه ششم را تدوین نمود و در آبان ماه سال ۱۳۹۷ به امضای معاون محترم رئیس جمهور وقت و رییس سازمان اداری و استخدامی کشور به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ کرد.

در این راهنما، استقرار چرخه بهره‌وری در قالب ده گام، با بهره‌گیری از رویکرد بهبود مستمر و مفاهیم پایه‌ای و استاندارد بهره‌وری مورد توجه قرار گرفته‌است. با این وجود، نبود ابزارهای تشویقی، انگیزشی یا تنبیهی مؤثر برای تسریع در جلب مشارکت کمیته‌های بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی کشور و تنوع رویکردهای سیاستی برای توسعه در بخش‌های اقتصادی موجب پیشرفت نامتوازن عملکرد متولیان بخش‌های اقتصادی در زمینه استقرار چرخه بهره‌وری و تدوین برنامه‌های عملیاتی ارتقای بهره‌وری شده‌است. به طوری که برخی از دستگاه‌ها با توجه به سابقه شناخت و عملکرد در حوزه بهره‌وری، موانع و چالش‌های پیش‌روی دستیابی به اهداف بهره‌وری را به درستی شناسایی و اقدامات مناسبی برای حل این مسائل پیشنهاد کرده‌اند. بدیهی است رویکرد کلان و یکپارچه تصمیم‌سازی برای اتخاذ سیاست‌های مناسب رشد بهره‌وری در کشور مستلزم جدیت دستگاه‌های فرابخشی و هماهنگی بالای دستگاه‌های اصلی متولی بخش‌های اقتصادی است. پیگیری‌ها و اعمال نقش راهبری سازمان ملی بهره‌وری ایران موجب شده تا علی‌رغم محدودیت‌های قانونی برای اعمال فشار به متولیان کلیدی بهره‌وری در کشور رشد فزاینده همراهی دستگاه‌های اجرایی در سال جاری را شاهد باشیم.

در گزارش حاضر علاوه بر عملکرد مواد قانونی برنامه، عملکرد اهداف کمی و نماگرهای بخش بهره‌وری در سال ۱۴۰۱، تحلیل متغیرها، تشریح علل و عوامل موفقیت یا عدم موفقیت و پیشنهادهای اصلاحی لازم ارائه شده‌است.

۱- عملکرد ماده (۵) قانون برنامه ششم توسعه (بهره‌وری)

۱-۱- وضعیت بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی

نقش دستگاه‌های دولتی در ارتقای بهره‌وری در سطح ملی نقشی بی‌بدیل و محوری است؛ چراکه این دستگاه‌ها علاوه بر خلق ارزش از طریق ارائه خدمات به مردم، کسب‌وکارها و سایر دستگاه‌های دولتی، با فراهم‌کردن زیرساخت‌ها و بسترهای بنیادین بر کمیت و کیفیت کالا و خدمت در بخش خصوصی و تعاونی نیز تأثیرگذارند. بهره‌وری در دستگاه‌های عمومی به‌معنای به‌کارگیری ترکیب مؤثر منابع به‌منظور افزایش کارایی و اثربخشی تحقق مأموریت است. دستیابی به این مهم از طریق نهادینه‌سازی یک فرایند تمرین و تکرار مستمر و یادگیرنده که به تدریج بلوغ می‌یابد، حاصل می‌شود. سازمان ملی بهره‌وری ایران با مدنظر قراردادن مطالب فوق‌الذکر به‌عنوان نهاد متولی تنظیم‌گری در حوزه بهره‌وری، همواره سعی در ارائه پیشنهادات سیاستی برای ارتقای بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی و استقرار چارچوب اثربخش تنظیم‌گری برای جاری‌سازی این سیاست‌ها داشته‌است.

موضوع ارتقای بهره‌وری همواره در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، سیاست‌های کلی اصلاح نظام اداری، برنامه جامع بهره‌وری کشور و قوانین پنج‌ساله برنامه توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی (برنامه چهارم، پنجم و ششم) مورد توجه بوده‌است. در بند «الف» ماده (۵) قانون برنامه ششم توسعه دستگاه‌های اجرایی موظف به استقرار چرخه بهره‌وری در مجموعه و واحدهای تحت پوشش خود شدند.

به‌منظور افزایش اثربخشی استقرار چرخه بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۱، سازمان ملی بهره‌وری ایران در قالب تدوین آئین‌نامه اجرایی بند (و) تبصره ۱۸ قانون بودجه ۱۴۰۱ ابتکارات جدیدی را به قواعد قبلی تنظیم‌گری خود افزود. مهم‌ترین این ابتکارات شامل (۱) برنامه توانمندسازی متولیان بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی، (۲) بازنگری دستورالعمل‌های سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی و نظام‌نامه کمیته بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی، (۳) اجرای بازدیدهای میدانی دستگاهی و استانی برای تبیین و آسیب‌شناسی موضوعات مرتبط با بهره‌وری و (۴) جریان‌سازی نوآوری بهره‌ور بوده‌است.

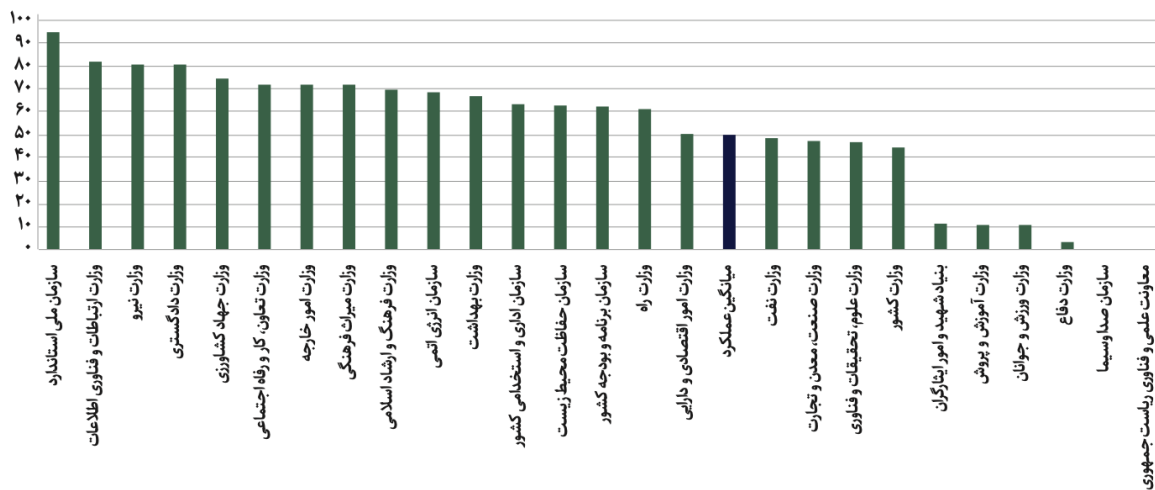
شکل ۱ میزان استقرار چرخه بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی ملی سال ۱۴۰۱ را نمایش می‌دهد و میزان پیشرفت استقرار چرخه مدیریت بهره‌وری در ۲۶ دستگاه ملی مشخص شده‌است. در گزارش پیش رو، خلاصه‌ای از عملکرد دستگاه‌های اجرایی کشور در استقرار چرخه بهره‌وری در سال ۱۴۰۱ ارائه شده‌است. در تحلیل اطلاعات اهتمام دستگاه در سال ۱۴۰۱ از جمله موارد بررسی شده می‌توان به (۱) وضعیت اعلام برنامه ارتقای بهره‌وری و (۲) درصد استقرار چرخه بهره‌وری و همچنین، اعلام وضعیت تعامل و عملکرد دستگاه و نیز برگزاری جلسه خبرگی در آن، اشاره نمود. قابل ذکر است در سال

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

PX-RP-PI108-103-01

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

۱۴۰۱ سازمان ملی استاندارد، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت نیرو و وزارت دادگستری از بین ۲۶ دستگاه ملی بهترین عملکرد را از خود بروز داده‌اند ولی متأسفانه معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و وزارت ورزش و جوانان پیشرفتی کمتر از ۱۰ درصد داشته‌اند که عملکردی نامطلوب محسوب می‌شود. لازم به ذکر است که طبق تکلیف قانونی، تمامی دستگاه‌های اجرایی می‌بایست ۱۰۰٪ گام‌ها و تکالیف مرتبط را تا پایان سال ۱۴۰۱ به انجام می‌رسانند که متأسفانه هیچ‌یک موفق به این مهم نبوده‌اند.

شکل ۱- عملکرد دستگاه‌های اجرایی در استقرار چرخه بهره‌وری سال ۱۴۰۱

۲-۱- وضعیت استقرار چرخه در استان‌ها

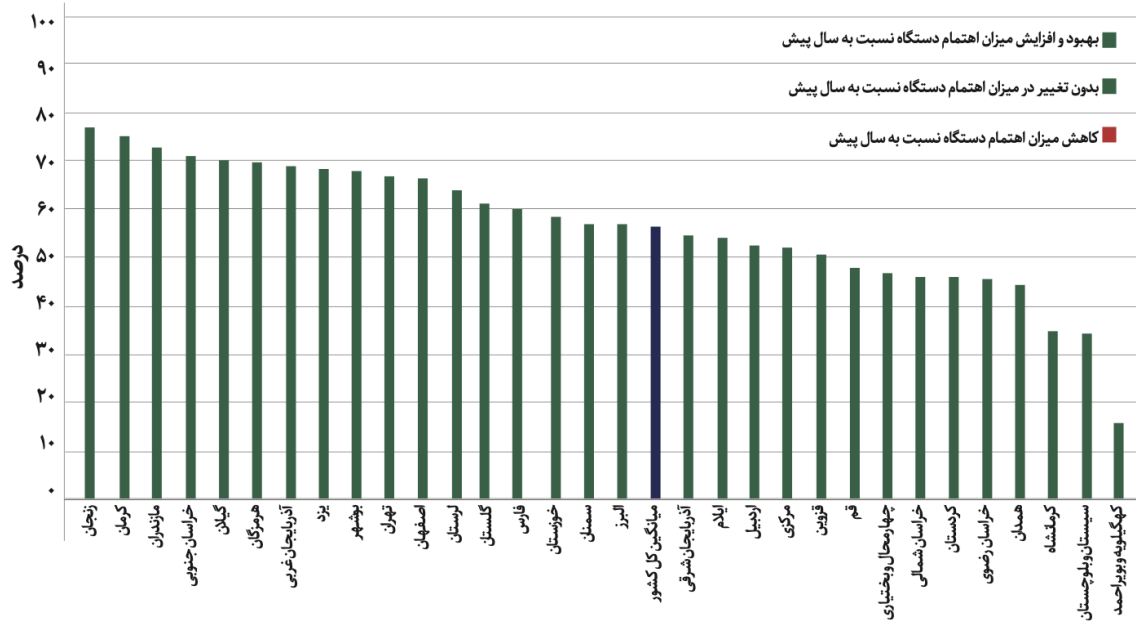
شکل ۲ اهتمام استان‌ها در میزان استقرار چرخه بهره‌وری و پیشرفت برنامه‌های مصوب ارتقای بهره‌وری در سال ۱۴۰۱ را نشان می‌دهد. از جمله معیارهایی که در رتبه‌بندی استان‌ها مورد توجه قرار داشته‌است می‌توان به تشکیل جلسات شورای راهبری استان با موضوع بهره‌وری برای بررسی برنامه‌ها و اهداف ارتقای بهره‌وری، استخراج مسائل نابه‌ره‌وری و تعریف برنامه در دستگاه‌های اجرایی استانی فاقد برش ملی، پیشرفت برنامه‌های مصوب بهره‌وری، تعریف شاخص اختصاصی بهره‌وری استان، نرخ قبولی شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی سازمان، ارسال به‌موقع گزارش پیشرفت اقدامات مصوب در قالب استقرار چرخه بهره‌وری و حفظ تعاملات شایسته با سازمان اشاره کرد. در ارزیابی‌های صورت‌گرفته استان زنجان رتبه اول را به خود اختصاص داده و استان‌های کرمان، مازندران و خراسان جنوبی با فاصله کم از یکدیگر به ترتیب در جایگاه دوم، سوم و چهارم قرار گرفته‌اند. همچنین ۱۸ استان توانسته‌اند تا پایان سال به میزان پیشرفت بیش از ۵۰٪ در انجام تکالیف قانونی و استقرار چرخه بهره‌وری دست‌یابند و برنامه ارتقای بهره‌وری ۲۷ استان نیز به تصویب این سازمان رسیده‌است. اعداد ارائه‌شده در واحد درصد نشان‌دهنده میزان عملکرد استان در انجام گام‌ها و تکالیف مرتبط با استقرار چرخه بهره‌وری می‌باشد. لازم به ذکر است که طبق تکلیف قانونی، تمامی استان‌ها

PX-RP-PI1108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

می‌بایست ۱۰۰٪ گام‌ها و تکالیف مرتبط را تا پایان سال ۱۴۰۱ به انجام می‌رسانند که متأسفانه هیچ‌یک موفق به این مهم نبوده‌اند.

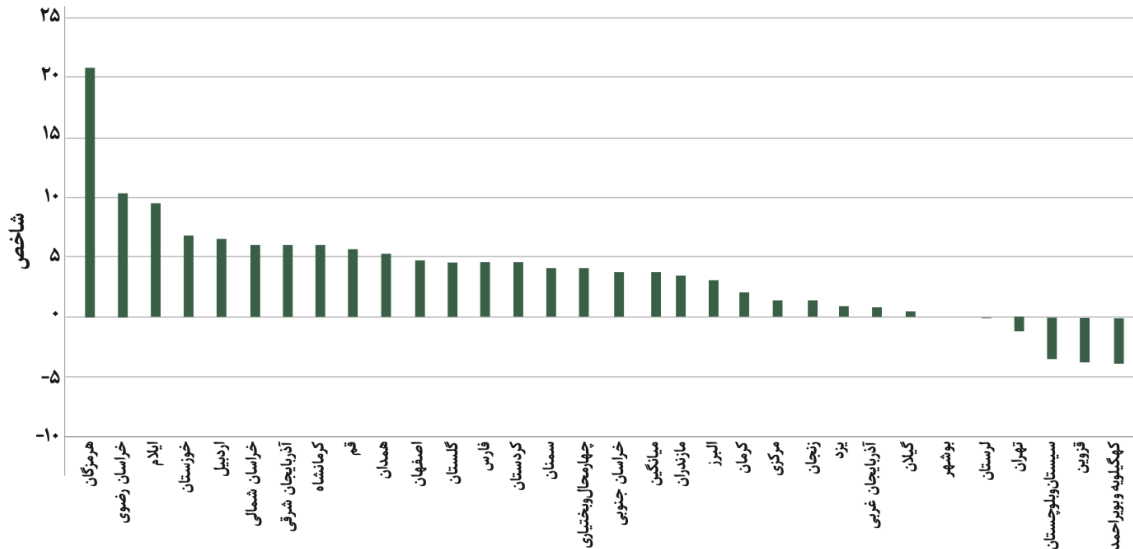
شکل ۲- عملکرد استان‌های کشور در استقرار چرخه بهره‌وری سال ۱۴۰۱

در شکل ۳، رشد شاخص بهره‌وری نیروی کار در سال ۱۴۰۰، ارائه شده است. لازم به ذکر است عدم شاخص‌های مربوط به بهره‌وری کل عوامل تولید و بهره‌وری سرمایه در سال‌های بعد از ۱۳۹۸ به علت عدم تولید و ارائه اقلام داده‌ای مورد نیاز برای محاسبه این شاخص‌ها بوده است و در صورت در اختیار قرارگرفتن اطلاعات مورد نیاز امکان محاسبه این شاخص‌ها نیز توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران مهیا می‌باشد. بدیهی است که دقت محاسبات شاخص‌های بهره‌وری وابسته به دقت داده‌های مرتبط با ستانده، نیروی کار و موجودی سرمایه می‌باشد.

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

PX-RP-PI108-103-01

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۳- رشد شاخص بهره‌وری نیروی کار در سال ۱۴۰۰

۳-۱- وضعیت بهره‌وری شرکت‌های دولتی

شرکت‌های دولتی به صورت مستقیم (از طریق تولید و عرضه کالا و خدمات) و غیرمستقیم (از طریق فراهم کردن زیرساخت‌های سخت و نرم برای انجام فعالیت اقتصادی)، سهم مهمی در اقتصاد ملی ایفا می‌کنند. این نهادهای اقتصادی باتوجه به ماهیت و ساختار حقوقی خود به عنوان بازوی دولت، برای پیگیری برخی اهداف عمومی و توسعه‌ای که در محیط تجاری و رقابتی به صورت کاراتری (نسبت به سازمان‌های عمومی غیر شرکتی) قابل ارائه هستند، فعالیت می‌کنند. نکته با اهمیت در مورد فعالیت شرکت‌های دولتی، لزوم توجه به ماهیت ترکیبی حاکمیتی-تجاری این نهادهای عمومی، در فرایند سنجش و ارزیابی عملکرد آنهاست. شرکت‌های دولتی از یک سو با توجه به مأموریت‌های قانونی محوله، دستگاه اجرایی به حساب می‌آیند که باید به خلق ارزش عمومی^۱ مبادرت کنند. بنابراین اثربخش بودن آنها ضروری است. از سوی دیگر موجودیت‌هایی با ماهیت تجاری هستند که باید از طریق کسب درآمد و خلق ارزش افزوده اقتصادی، ارزش عمومی مورد نظر تولید کنند، لذا باید به کارایی نیز توجه داشته باشند. بر این اساس موضوع ارزیابی و ارتقای عملکرد و بهره‌وری شرکت‌های دولتی علاوه بر بند «ب» ماده (۵) قانون برنامه ششم توسعه، در بند «و» تبصره ۱۸ قانون بودجه ۱۴۰۱ کشور نیز مورد توجه قرار گرفته است که خلاصه نتایج این ارزیابی در گزارش حاضر ارائه می‌شود.

از میان ۳۲۱ شرکت دولتی مشمول در ارزیابی سال ۱۴۰۱ (کلیه شرکت‌های دولتی مندرج در پیوست ۳ قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به استثنای شرکت‌های در حال تصفیه یا غیر فعال) ۲۵۶ شرکت دولتی شامل ۴۳ شرکت اصلی (مادر تخصصی)

¹ Public value

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

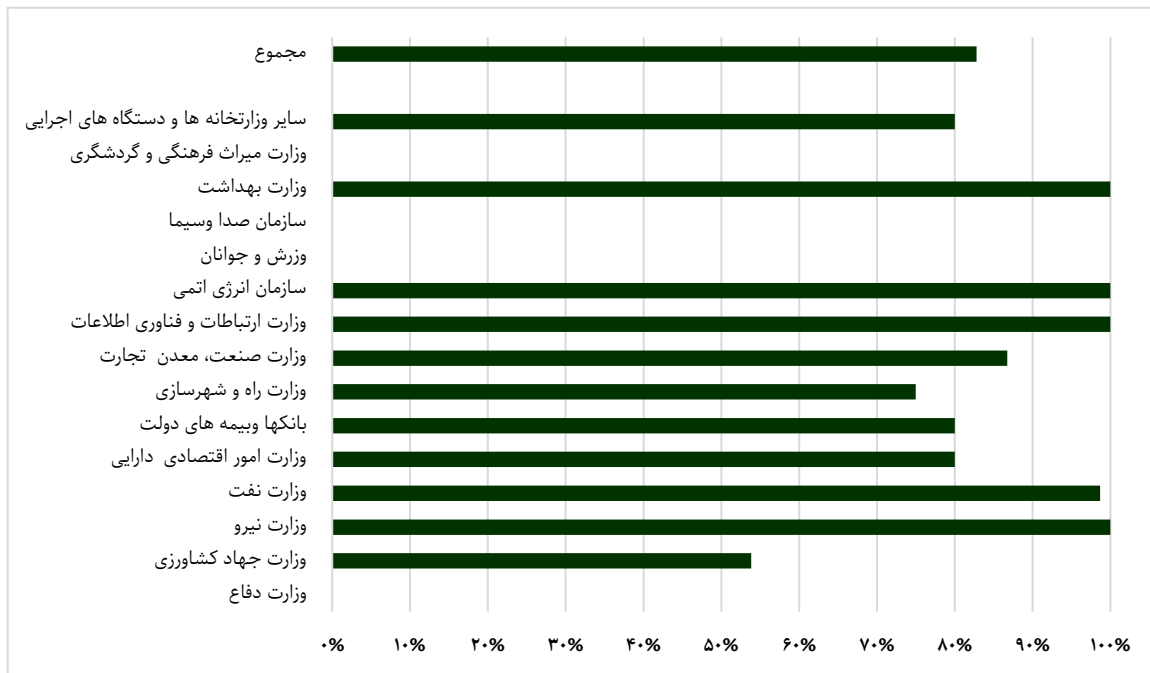
PX-RP-PI108-103-01

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

و ۲۱۳ شرکت فرعی (تابعه) دولتی، اطلاعات مالی و عملکردی لازم برای محاسبه شاخص‌های بهره‌وری خود را در اختیار سازمان قرار داده‌اند که در این گزارش نتایج شاخص‌های بهره‌وری این شرکت‌ها منعکس شده‌است. میزان همکاری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی متولی در ارائه اطلاعات لازم برای سنجش شاخص‌های بهره‌وری شرکت‌های تابعه در و شکل ۴ نشان داده شده‌است.

جدول ۱- درصد همکاری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰

دستگاه	دفاع	جهاد کشاورزی	نیرو	نفت	امور اقتصاد و دارایی	بانک‌ها و بیمه‌ها	راه و شهرسازی	صنعت، معدن و تجارت
درصد همکاری	۰٪	۵۴٪	۱۰۰٪	۹۹٪	۸۰٪	۸۰٪	۷۵٪	۸۷٪
دستگاه	ارتباطات و فناوری اطلاعات	انرژی اتمی	ورزش و جوانان	صدا و سیما	بهداشت	میراث فرهنگی و گردشگری	سایر وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی	جمع کل
درصد همکاری	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۰٪	۰٪	۱۰۰٪	۰٪	۸۰٪	۸۳٪

شکل ۴- درصد همکاری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰

همچنین وضعیت فراوانی شرکت‌های دولتی که شاخص بهره‌وری آن‌ها محاسبه شده به تفکیک فعالیت اصلی (منطبق با استاندارد ISIC ۴) در شکل ۲ و شکل ۵ نمایش داده شده‌است. براین اساس بیشترین تمرکز فعالیت شرکت‌های دولتی به ترتیب مربوط به فعالیت‌های آب، برق و گاز (شامل تامین برق، گاز، بخار و تهویه هوا و آبرسانی؛ مدیریت پسماند،

PX-RP-PI108-103-01

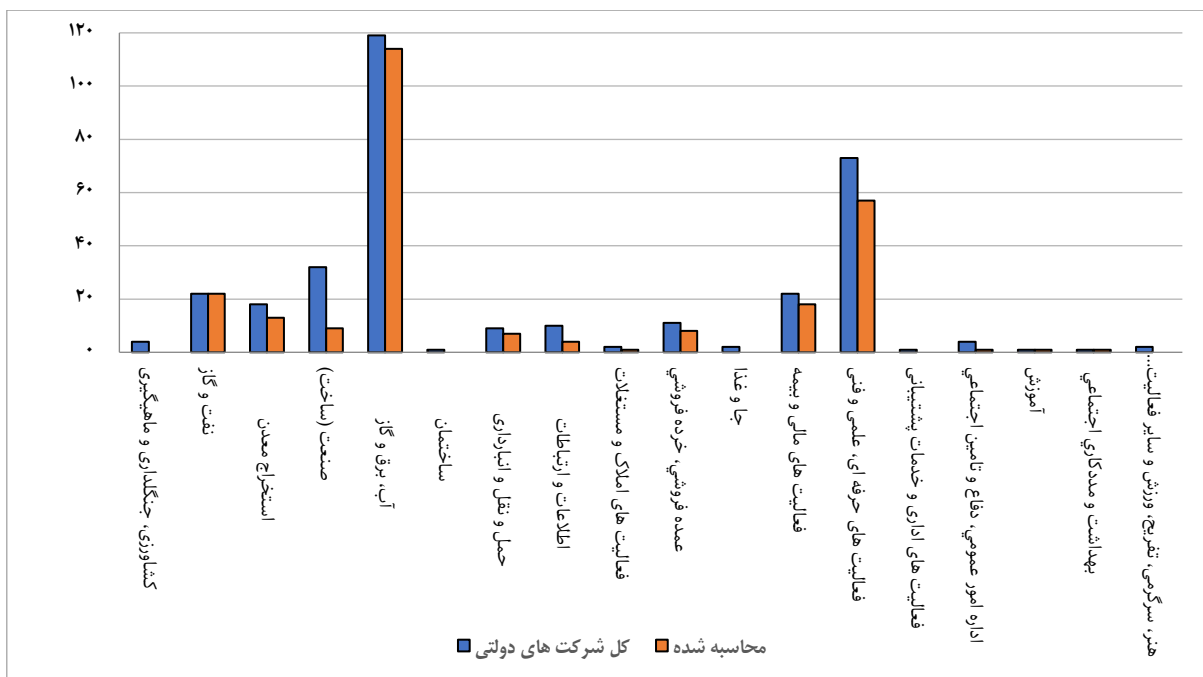
گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه)، فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی، صنعت، فعالیت‌های مالی و بیمه و استخراج و پالایش نفت است.

جدول ۲- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰

کل شرکت‌های دولتی	محاسبه شده	فعالیت اقتصادی	کل شرکت‌های دولتی	محاسبه شده	فعالیت اقتصادی
۱۱	۸	عمده‌فروشی و خرده‌فروشی	۴	۰	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری
۲	۰	جا و غذا	۲۳	۲۲	نفت و گاز
۱۴	۱۰	مالی و بیمه (بدون احتساب بانک‌ها)	۱۹	۱۳	استخراج معدن
۷۳	۶۰	حرفه‌ای، علمی و فنی	۳۲	۹	صنعت (ساخت)
۱	۰	اداری و خدمات پشتیبانی	۱۱۸	۱۱۰	آب، برق و گاز
۴	۱	عمومی، دفاع و تامین اجتماعی	۱	۰	ساختمان
۱	۱	آموزش	۱۰	۷	حمل‌ونقل و انبارداری
۱	۰	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۰	۴	اطلاعات و ارتباطات
۲	۰	هنر، سرگرمی، تفریح، ورزش و سایر	۲	۱	املاک و مستغلات

شکل ۵- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

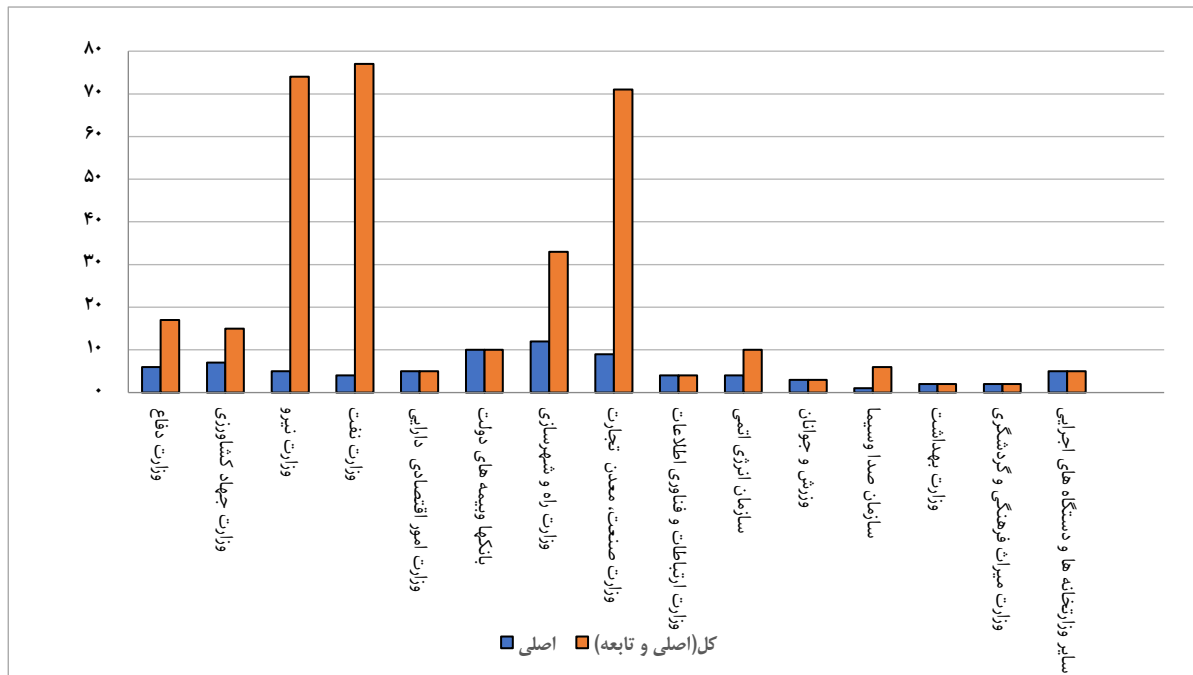
PX-RP-PI108-103-01

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه اجرایی متولی در جدول ۳ و شکل ۶ نمایش داده شده است. بر این اساس بیشترین تمرکز شرکت‌های دولتی در وزارتخانه‌های نفت، نیرو، صنعت، معدن و تجارت و راه و شهرسازی است.

جدول ۳- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰

تعداد کل دستگاه‌های اجرایی (دستگاه اصلی و تابعه)	تعداد دستگاه اصلی	دستگاه اجرایی	تعداد کل دستگاه‌های اجرایی (دستگاه اصلی و تابعه)	تعداد دستگاه اصلی	دستگاه اجرایی
۴	۴	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۱۷	۶	وزارت دفاع
۱۰	۴	سازمان انرژی اتمی	۱۵	۷	وزارت جهاد کشاورزی
۳	۳	وزارت ورزش و جوانان	۷۴	۵	وزارت نیرو
۶	۱	سازمان صدا و سیما	۷۷	۴	وزارت نفت
۲	۲	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵	۵	وزارت امور اقتصادی و دارایی
۲	۲	وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	۱۰	۱۰	بانک‌ها و بیمه‌های دولت
۵	۵	سایر دستگاه‌های اجرایی	۳۳	۱۲	وزارت راه و شهرسازی
			۷۱	۹	وزارت صنعت، معدن و تجارت

شکل ۶- فراوانی شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۴۰۰

۱-۳-۱- سهم شرکت‌های دولتی از اقتصاد ملی

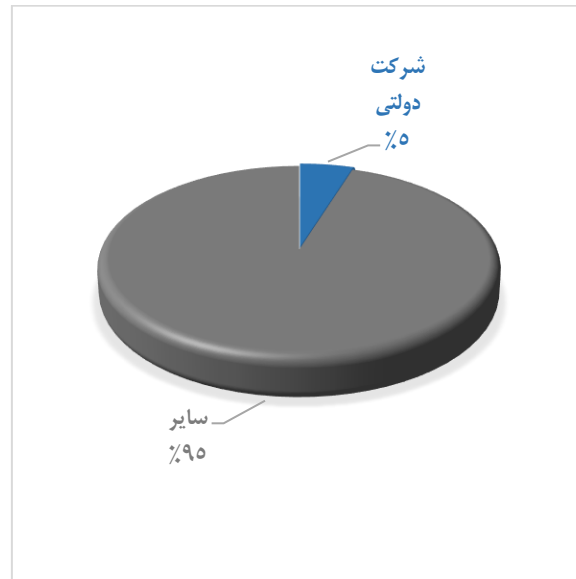
در شکل ۷ سهم شرکت‌های دولتی از کل اشتغال فعالیت‌های اقتصادی کشور نمایش داده شده است که نشان‌دهنده سهم اندک ۱ درصدی شرکت‌های دولتی از کل اشتغال کشور است.

شکل ۷- سهم شرکت‌های دولتی از اشتغال در سال ۱۴۰۰

شکل ۸- سهم شرکت‌های دولتی از تولید ناخالص داخلی کل اقتصاد سال ۱۴۰۰

شکل ۹- سهم شرکت‌های دولتی از تولید ناخالص داخلی اقتصاد بدون نفت سال ۱۴۰۰

همچنین سهم ارزش‌افزوده شرکت‌های دولتی غیر نفتی از کل تولید ناخالص داخلی بدون نفت در شکل ۸ نشان داده شده است که بیان‌گر سهم ۵ درصدی شرکت‌های دولتی از کل اقتصاد بدون نفت است. در شکل ۹ برآورد سهم تمام شرکت‌های دولتی (شامل شرکت‌های نفتی) از تولید ناخالص داخلی نمایش داده شده است که نشان می‌دهد سهم شرکت‌های دولتی از اقتصاد کشور در حدود ۹ درصد برآورد می‌شود.^۲

۱-۳-۲- رشد تولید در شرکت‌های دولتی

در جدول ۴، جدول ۵، شکل ۱۰ و شکل ۱۱ رشد تولید بر حسب ارزش ستانده ناخالص^۳ به قیمت ثابت شرکت‌های دولتی در مقایسه با رشد تولید در فعالیت‌های اقتصادی متناظر نشان داده شده است.

جدول ۴- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰

رشد ستانده شرکت‌های دولتی	رشد ستانده شرکت‌های دولتی	فعالیت اقتصادی	رشد کل فعالیت‌های اقتصادی	رشد ستانده شرکت‌های دولتی	فعالیت اقتصادی
۱۱٫۷٪	۲۲٫۸٪	اطلاعات و ارتباطات	۹٫۱٪	۱۳٫۱٪	نفت و گاز
۳٫۵٪	۰٫۹٪	املاک و مستغلات	-۰٫۴٪	۱٫۱٪	استخراج معدن
۱۷٫۹٪	۱۳٫۶٪	سایر خدمات	۳٫۴٪	۷٫۹٪	صنعت (ساخت)
۲۰٪	۲۱٫۲٪	کل بدون نفت	۳٫۴٪	۳٫۴٪	آب، برق و گاز
۴۶٪	۱۴٫۴٪	کل	۶٫۷٪	۳٫۸٪	حمل‌ونقل و انبارداری

^۲ با توجه به شیوه قیمت‌گذاری محصولات شرکت‌های نفتی در این گزارش، که مبتنی با ارقام منعکس در صورت مالی انجام گرفته است، با شیوه قیمت‌گذاری مورد استفاده در حساب‌های ملی (بانک مرکزی)، سهم شرکت‌های دولتی نفتی به صورت سازگار با داده‌های حساب‌های ملی تخمین زده شده است.

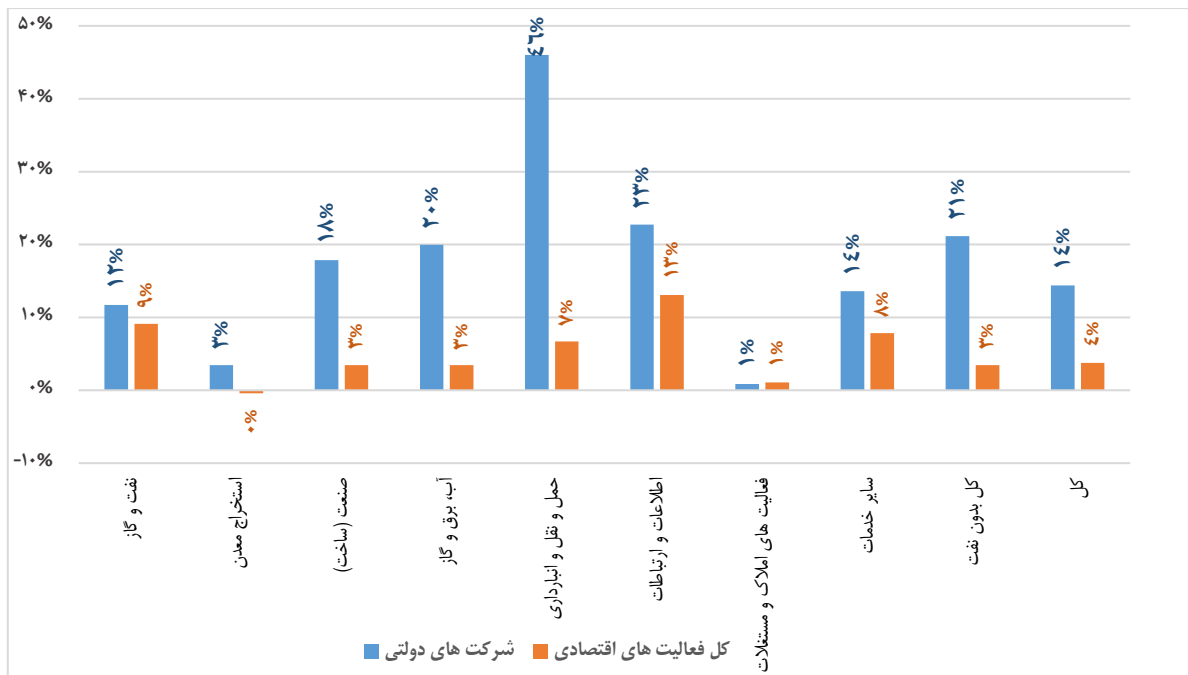
^۳ با توجه به ماهیت فعالیت شرکت‌های دولتی، ارزش ستانده ناخالص به جای ارزش‌افزوده ناخالص به عنوان مبنای سنجش تولید در شرکت‌های دولتی در نظر گرفته شده است.

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

بر اساس شکل ۱۰، در سال ۱۴۰۰، در بسیاری از بخش‌ها از جمله صنعت، استخراج معدن، آب، برق و گاز، حمل و نقل، اطلاعات و ارتباطات رشد ستانده شرکت‌های دولتی بیش از کل فعالیت اقتصادی متناظر بوده‌است و که در مجموع موجب شده‌است رشد تولید (بر حسب ستانده ناخالص) شرکت‌های دولتی به مراتب بیش از کل فعالیت‌های اقتصادی باشد.

شکل ۱۰- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰

جدول ۵- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

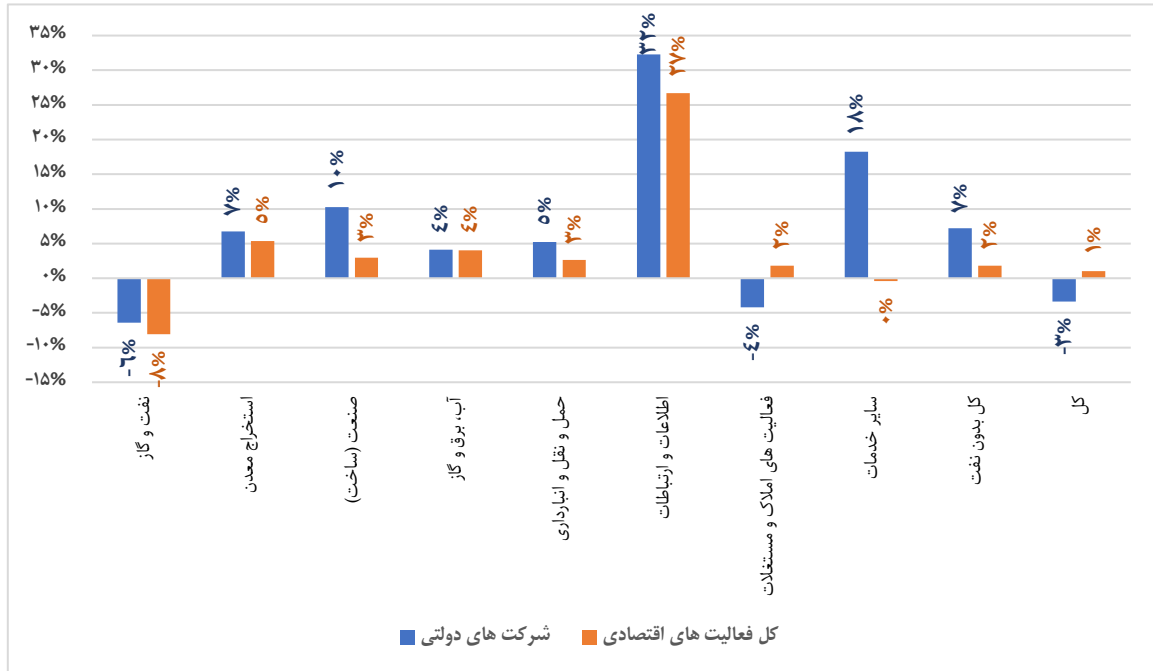
فعالیت اقتصادی	رشد ستانده شرکت‌های دولتی	رشد ستانده شرکت‌های دولتی	فعالیت اقتصادی	رشد کل فعالیت‌های اقتصادی	رشد تولید فعالیت‌های اقتصادی
نفت و گاز	-۶٫۴٪	۳۲٫۳٪	اطلاعات و ارتباطات	-۸٫۱٪	۲۶٫۷٪
استخراج معدن	۶٫۷٪	-۴٫۲٪	املاک و مستغلات	۵٫۴٪	۱٫۸٪
صنعت (ساخت)	۱۰٫۲٪	۱۸٫۳٪	سایر خدمات	۳٪	-۰٫۴٪
آب، برق و گاز	۴٫۱٪	۷٫۲٪	کل بدون نفت	۴٪	۱٫۸٪
حمل و نقل و انبارداری	۵٫۲٪	-۳٫۴٪	کل	۲٫۶٪	۱٪

بنا بر شکل ۱۱، در برنامه ششم توسعه، رشد ستانده ناخالص در شرکت‌های دولتی حوزه صنعت، سایر خدمات و کل اقتصاد بدون نفت به شکل چشم‌گیری بالاتر از فعالیت‌های اقتصادی متناظر است و در اکثر بخش‌های دیگر نیز اختلاف چندانی بین رشد تولید در شرکت‌های دولتی و سایر فعالان اقتصادی وجود ندارد.

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۱۱- مقایسه رشد ستانده شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

۱-۳-۳-۳-۱- رشد منابع (نهاده‌ها) در شرکت‌های دولتی

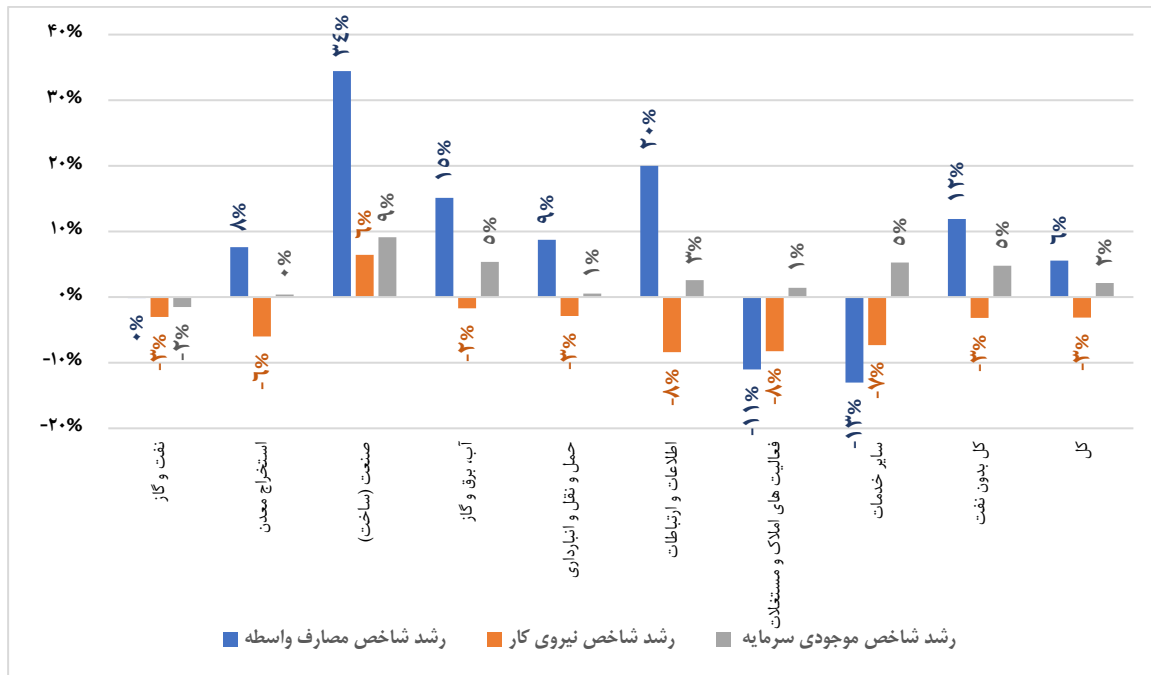
رشد نهاده‌های تولید (مصرف واسطه، نیروی کار و موجودی سرمایه) شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰ در جدول ۶، شکل ۱۳ و رشد نهاده‌ها در برنامه ششم توسعه در جدول ۷ و شکل ۱۴ نشان داده شده‌است.

جدول ۶- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰

رشد موجودی سرمایه	رشد نیروی کار	رشد مصرف واسطه	رشد فعالیت اقتصادی	رشد موجودی سرمایه	رشد نیروی کار	رشد مصرف واسطه	رشد فعالیت اقتصادی
۲٫۶٪	-۸٫۴٪	۲۰٪	اطلاعات و ارتباطات	-۱٫۵٪	-۳٫۰٪	-۰٫۲٪	گاز و نفت
۱٫۴٪	-۸٫۲٪	-۱۱٫۱۰٪	املاک و مستغلات	۰٫۴٪	-۶٪	۷٫۶٪	استخراج معدن
۵٫۳٪	-۷٫۳٪	-۱۳٪	سایر خدمات	۹٫۱٪	۶٫۴٪	۳۴٫۵٪	صنعت (ساخت)
۴٫۸٪	-۳٫۲٪	۱۱٫۹٪	کل بدون نفت	۵٫۴٪	-۱٫۷٪	۱۵٫۱٪	آب، برق و گاز
۲٫۱٪	-۳٫۱٪	۵٫۵٪	کل	۰٫۵٪	-۲٫۹٪	۸٫۷٪	حمل و نقل و انبارداری

بر اساس شکل ۱۲ رشد مصرف واسطه شرکت‌های دولتی در اکثر بخش‌های اقتصادی مثبت بوده‌است که برآیند آن رشد مصرف واسطه مثبت در کل شرکت‌های دولتی بوده‌است. با این وجود، کاهش نزدیک به ۱۳ درصدی مصرف واسطه در بخش سایر خدمات و کاهش نیروی کار در شرکت‌های دولتی فعال در همه بخش‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰ جالب توجه

است. رشد موجودی سرمایه نیز در سال ۱۴۰۰ در همه بخش‌ها به استثنای بخش نفت، به صورت محدود افزایش یافته است که برآیند آن رشد ۲/۱ درصدی موجودی سرمایه شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰ بوده است.

شکل ۱۲- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰

جدول ۷- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

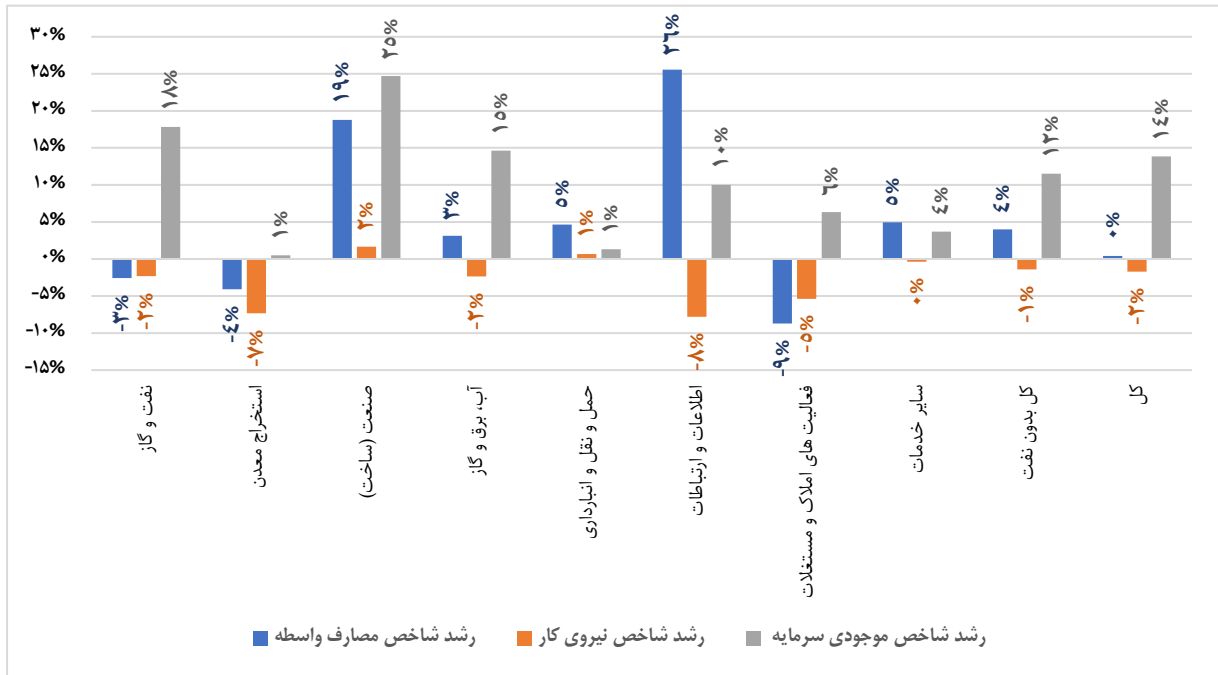
فعالیت اقتصادی	مصارف واسطه	نیروی کار	موجودی سرمایه	فعالیت اقتصادی	مصارف واسطه	نیروی کار	موجودی سرمایه
نفت و گاز	-۲,۶٪	-۲,۳٪	۱۷,۸٪	اطلاعات و ارتباطات	۲۵,۶٪	-۷,۸٪	۱۰٪
استخراج معدن	-۴,۱٪	-۷,۳٪	۰,۵٪	املاک و مستغلات	-۸,۷٪	-۵,۴٪	۶,۳٪
صنعت (ساخت)	۱۸,۸٪	۱,۷٪	۲۴,۷٪	سایر خدمات	۵٪	-۰,۴٪	۳,۷٪
آب، برق و گاز	۳,۱٪	-۲,۳٪	۱۴,۶٪	کل بدون نفت	۴٪	-۱,۴٪	۱۱,۵٪
حمل و نقل و انبارداری	۴,۷٪	۰,۷٪	۱,۳٪	کل	۰,۴٪	-۱,۷٪	۱۳,۸٪

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۱۳- رشد نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

مطابق جدول ۷ و شکل ۱۳، در برنامه ششم توسعه رشد معنادار موجودی سرمایه شرکت‌های بخش نفت، صنعت، آب، برق و گاز و کاهش جزئی نیروی کار در اکثر شرکت‌های دولتی قابل توجه است. جدول ۸ و شکل ۱۴، رشد تلفیق نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی را نشان می‌دهد. در مجموع شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰، با افزایش ۴/۵ درصدی نهاده‌های تولید فعالیت کرده‌اند. حال آن‌که در کل اقتصاد این افزایش ۱/۲ درصد بوده است.

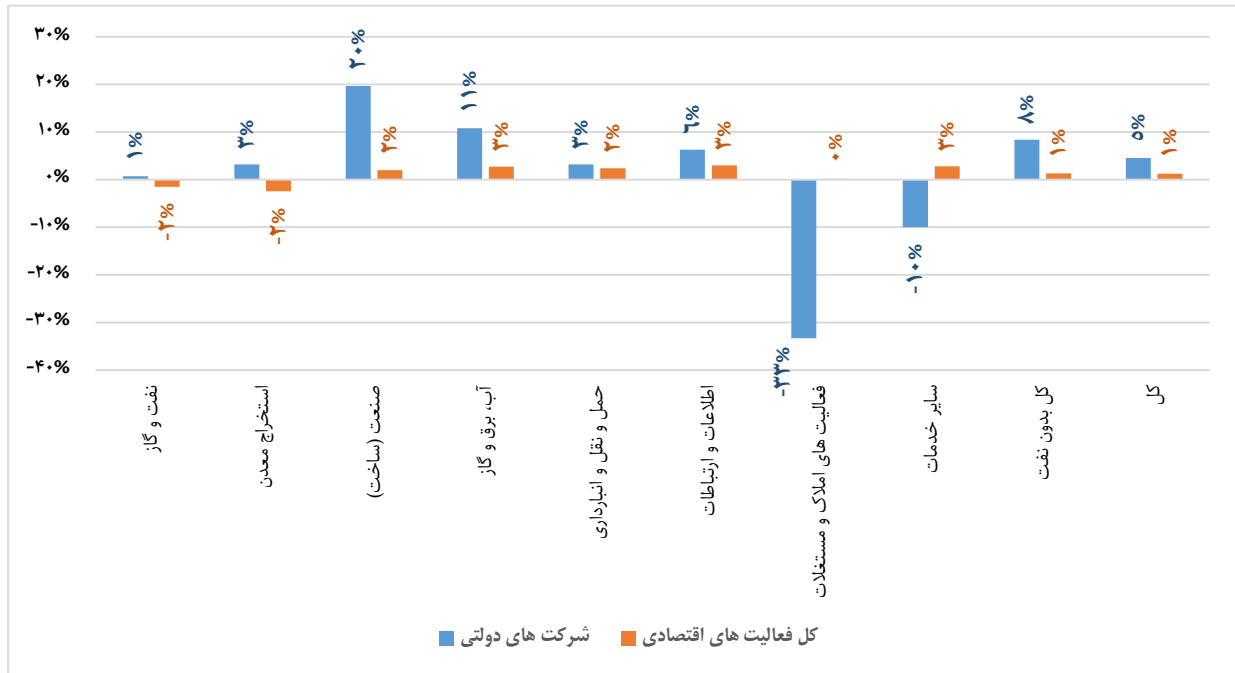
جدول ۸- رشد تلفیق نهاده‌های تولید شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰

فعالیت اقتصادی	شرکت‌های دولتی	کل اقتصاد	فعالیت اقتصادی	شرکت‌های دولتی	کل اقتصاد
نفت و گاز	۰/۷٪	-۱/۵٪	اطلاعات و ارتباطات	۶/۳٪	۳٪
استخراج معدن	۳/۲٪	-۲/۴٪	املاک و مستغلات	-۳۳/۳٪	۰/۲٪
صنعت (ساخت)	۱۹/۷٪	۲٪	سایر خدمات	-۱۰٪	۲/۸٪
آب، برق و گاز	۱۰/۸٪	۲/۷٪	اقتصاد بدون نفت	۸/۴٪	۱/۳٪
حمل و نقل و انبارداری	۳/۲٪	۲/۴٪	کل اقتصاد	۴/۵٪	۱/۲٪

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۱۴- مقایسه رشد تلفیقی نهاده‌های تولید در شرکت‌های دولتی و کل فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۰

۴-۳-۱- شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی

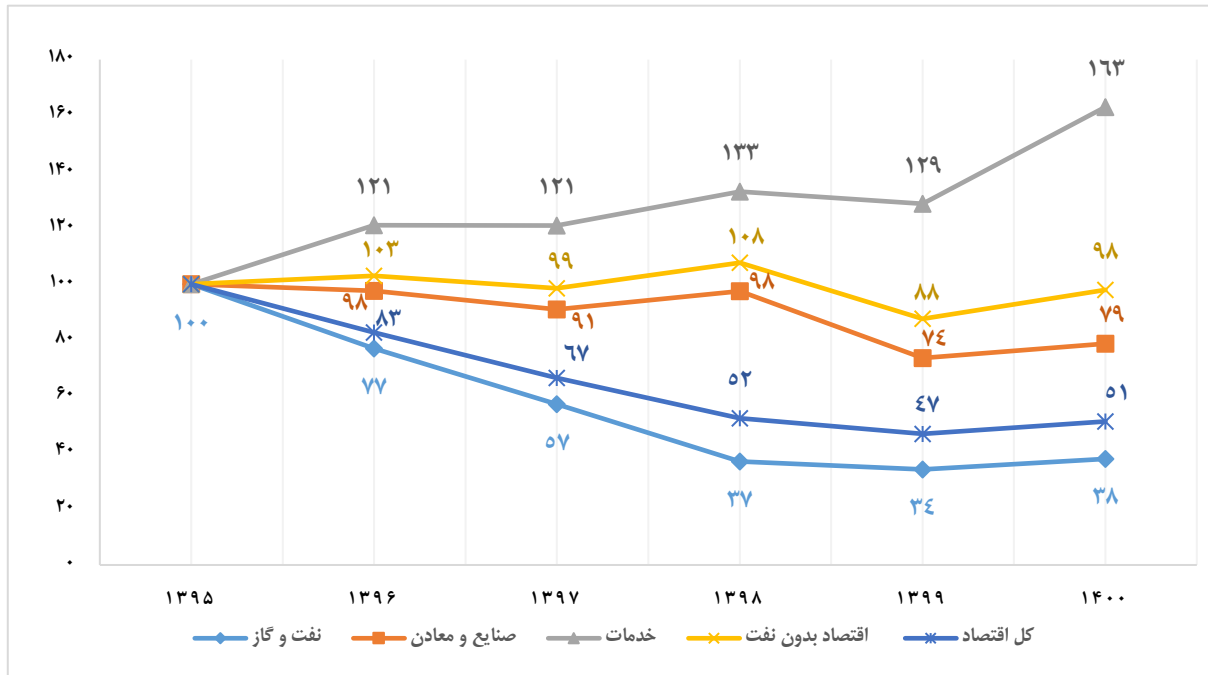
شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی از ترکیب موزون شاخص بهره‌وری نیروی کار و سرمایه به دست می‌آید.

بر اساس شکل ۱۵، روند شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید، که بهترین نماگر از برآیند عملکرد مدیریت یک بنگاه اقتصادی است نشان می‌دهد در شرکت‌های دولتی فعال در بخش نفت و گاز و به تبع آن کل شرکت‌های دولتی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ به شدت کاهش یافته است اما در سال ۱۴۰۰ رشد تجربه کرده است. روند شاخص بهره‌وری کل شرکت‌های گروه خدمات از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ اکیدا صعودی بوده و روند شاخص بهره‌وری کل در شرکت‌های فعال در گروه صنایع و معادن تا سال ۱۳۹۸ تغییرات کمی داشته، اما در سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است.

PX-RP-PI108-103-01

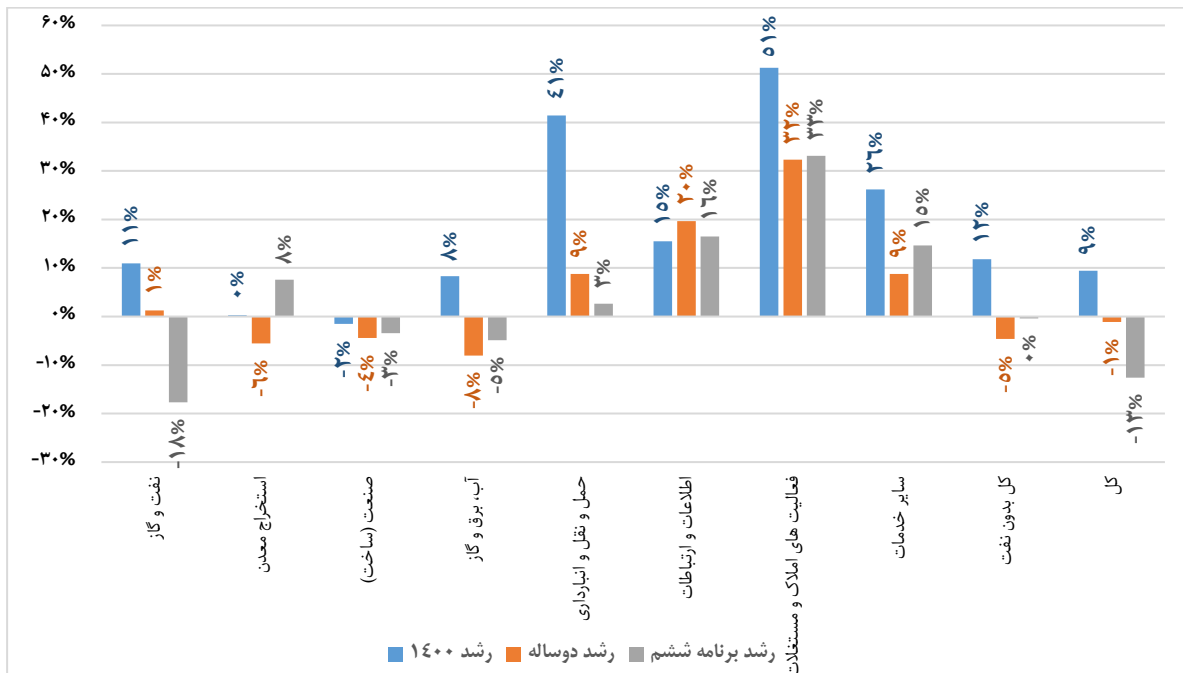
گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۱۵- روند شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی بر حسب ستانده در بازه زمانی سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰)

تغییرات شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید در شکل ۱۶ نشان داده شده است، بر این اساس، در سال ۱۴۰۰ و متوسط دو سال گذشته (۱۳۹۹-۱۴۰۰) رشد شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی به ترتیب برابر با ۹/۳ و ۱/۱- درصد است. رشد مثبت سال ۱۴۰۰ ناشی از عملکرد مثبت شرکت‌های دولتی در اکثر بخش‌های اقتصادی به استثنای بخش صنعت است و رشد منفی این شاخص در دو سال گذشته حاصل کاهش بهره‌وری کل گروه‌های صنایع و معادن بوده است.

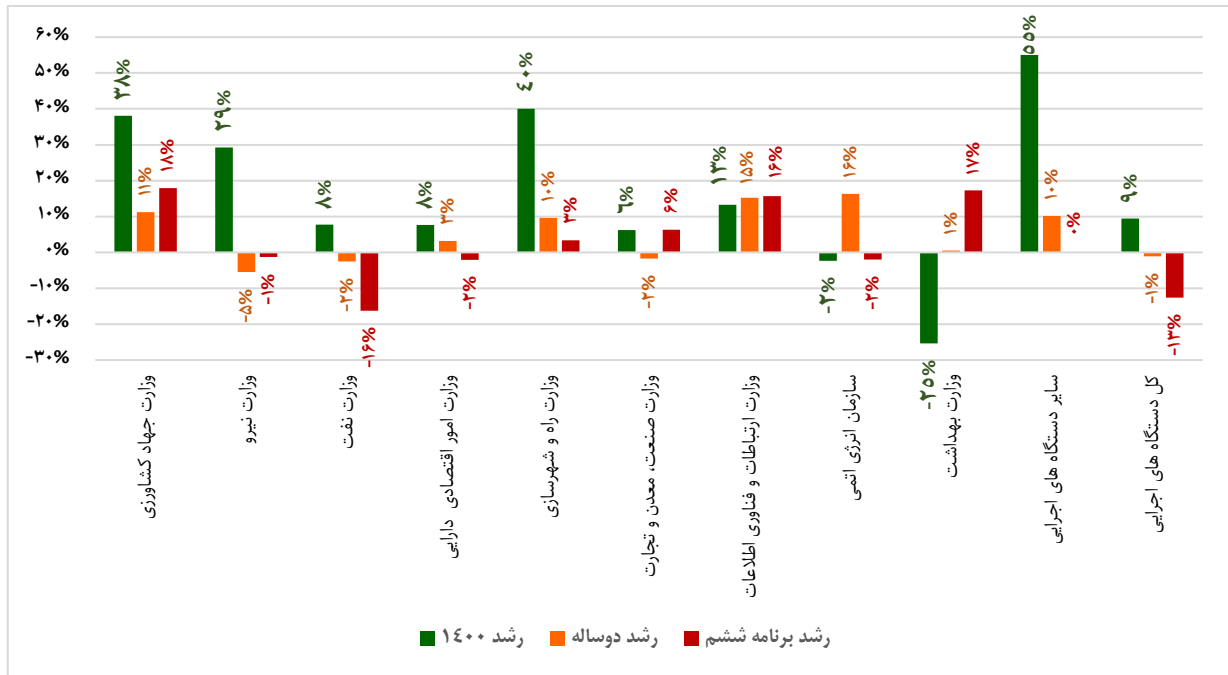
شکل ۱۶- رشد شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰، دوساله (۱۳۹۹-۱۴۰۰) و برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

PX-RP-PI108-103-01

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

بررسی عملکرد شرکت‌های دولتی در افق بلندمدت برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) نشان می‌دهد رشد بهره‌وری کل عوامل تولید مجموع شرکت‌های دولتی ۱۲/۶- درصد و در شرکت‌های غیر نفتی این رشد برابر ۰/۴- درصد بوده است که عمدتاً ناشی از عملکرد منفی شرکت‌های دولتی فعال در بخش‌های نفت، آب، برق و گاز و صنعت تحلیل می‌شود.

شکل ۱۷- رشد شاخص‌های بهره‌وری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه اجرایی در سال ۱۴۰۰، دوساله (۱۳۹۹-۱۴۰۰) و برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

در جدول ۹ تجزیه رشد شاخص‌های تک عاملی و کل عوامل تولید شرکت‌های دولتی به رشد ستانده و نهاده‌ها ارائه شده است.

جدول ۹- تجزیه رشد شاخص‌های بهره‌وری شرکت‌های دولتی به تفکیک دستگاه اجرایی در سال ۱۴۰۰

دستگاه اجرایی	ستانده	مصرف واسطه	نیروی کار	نیروی کار سرمایه	بهره‌وری نیروی کار	بهره‌وری سرمایه	بهره‌وری کل
وزارت جهاد کشاورزی	۲۴٪	۶/۱٪	-۰/۶٪	۰/۴٪	۴۸/۶٪	۱۸/۹٪	۳۸/۱٪
وزارت نیرو	۰/۳٪	۱/۵٪	-۲/۸٪	۱۷/۴٪	۳۲/۴٪	۲۴/۷٪	۲۹/۲٪
وزارت نفت	-۵/۲٪	-۱/۱٪	-۲/۱٪	۱۶/۹٪	۱۴/۸٪	۱۰/۶٪	۷/۷٪
وزارت امور اقتصادی دارایی	۷/۵٪	۱۲/۲٪	۰/۰٪	۱۴/۸٪	۱۷/۹٪	۸/۱٪	۷/۶٪
وزارت راه و شهرسازی	۵/۹٪	۳/۵٪	۲/۲٪	۱/۳٪	۴۶/۶٪	۴۲/۸٪	۴۰٪
وزارت صنعت، معدن و تجارت	۷/۸٪	۲/۶٪	-۳/۱٪	۱/۳٪	۱۱/۰٪	۹٪	۶/۲٪
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۲۵/۹٪	۲۲/۷٪	-۴/۷٪	۶/۴٪	۳۱/۵٪	۲۰/۰٪	۱۳/۳٪
سازمان انرژی اتمی	۶/۷٪	۱۷/۷٪	۱/۷٪	۰/۹٪	-۷/۱٪	-۱۳/۳٪	-۲/۳٪

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

PX-RP-PI108-103-01

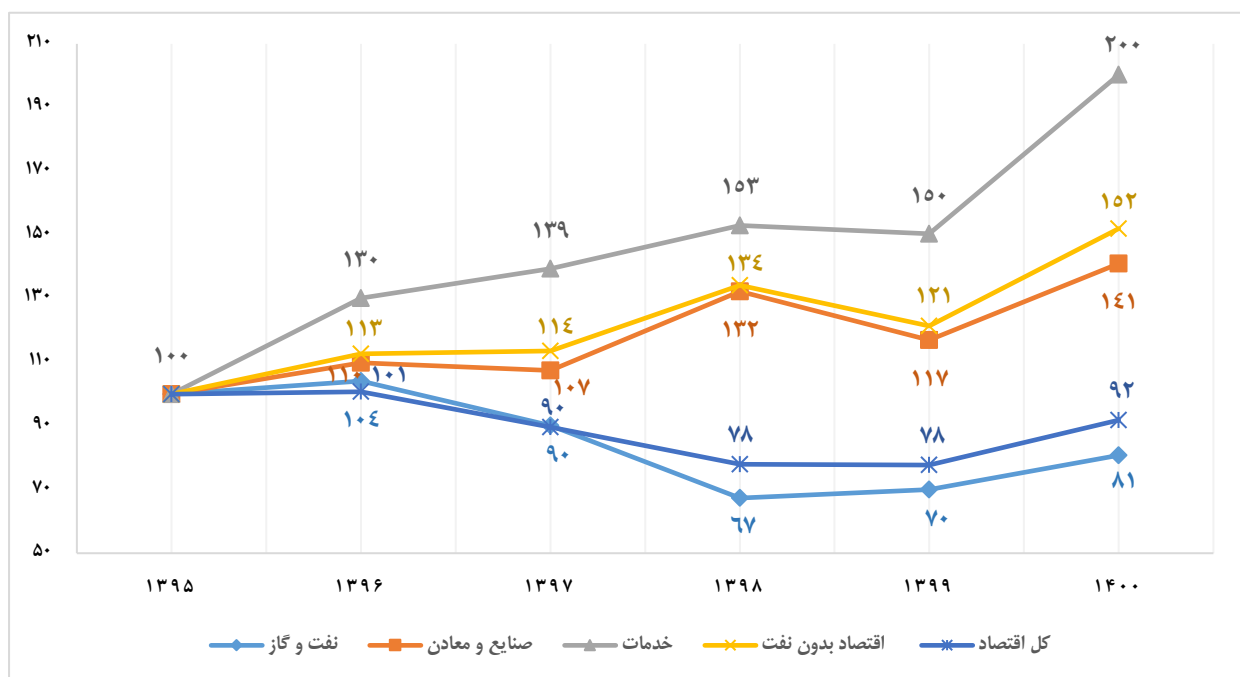
۱۴۰۲/۰۵/۲۵

بهره‌وری کل	بهره‌وری سرمایه	بهره‌وری نیروی کار	سرمایه	نیروی کار	مصرف واسطه	ستانده	دستگاه اجرایی
-۲۵٫۳٪	-۳۱٫۲٪	-۱۰٫۹٪	۲۷٫۶٪	-۰٫۸٪	-۲۱٫۴٪	۱۸٫۸٪	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۵۵٫۰٪	۵۱٫۰٪	۵۳٫۵٪	۶٫۹٪	-۰٫۵٪	-۱۱٫۳٪	-۱٫۵٪	سایر دستگاه‌های اجرایی

۱-۳-۵- روند شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار و سرمایه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰)

شاخص‌های بهره‌وری تک عاملی از تقسیم شاخص ارزش ستانده ناخالص بر شاخص نیروی کار یا شاخص موجودی سرمایه به دست می‌آید. نتایج مطابق شکل ۱۸ نشان می‌دهد، شاخص بهره‌وری نیروی کار شرکت‌های دولتی به غیر از گروه نفت و گاز بهبود یافته‌است، به طوری که شاخص بهره‌وری نیروی کار شرکت‌های دولتی غیر نفتی از ۱۰۰ در سال ۱۳۹۵ به ۱۵۱ در سال ۱۴۰۰ افزایش یافته‌است. در این میان عملکرد بخش خدمات با افزایش سطح شاخص بهره‌وری نیروی کار از ۱۰۰ در سال ۱۳۹۵ به ۲۰۰ در سال ۱۴۰۰، قابل توجه بوده‌است. در بین شرکت‌های دولتی فعال در گروه‌های مختلف، وضعیت بهره‌وری نیروی کار شرکت‌های بخش نفت و گاز نسبت به سال ۱۳۹۵ افت کرده‌است، با این حال در سال ۱۴۰۰ شاخص بهره‌وری نیروی کار در بخش نفت و گاز در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ افزایش یافته‌است.

همچنین بر اساس شکل ۱۹، روند شاخص بهره‌وری سرمایه طی دوره ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰، در همه گروه‌ها، به استثنای گروه خدمات نزولی بوده‌است. شاخص بهره‌وری سرمایه بر حسب ارزش ستانده کل شرکت‌های دولتی متأثر از عملکرد شرکت‌های حوزه نفت و گاز در سال ۱۴۰۰ در سطحی به مراتب پایین‌تر از سال ۱۳۹۵ قرار داشته‌است. همچنین عملکرد رشد شاخص بهره‌وری سرمایه در همه گروه‌ها و به تبع آن کل شرکت‌های دولتی مثبت در سال ۱۴۰۰ بوده‌است.

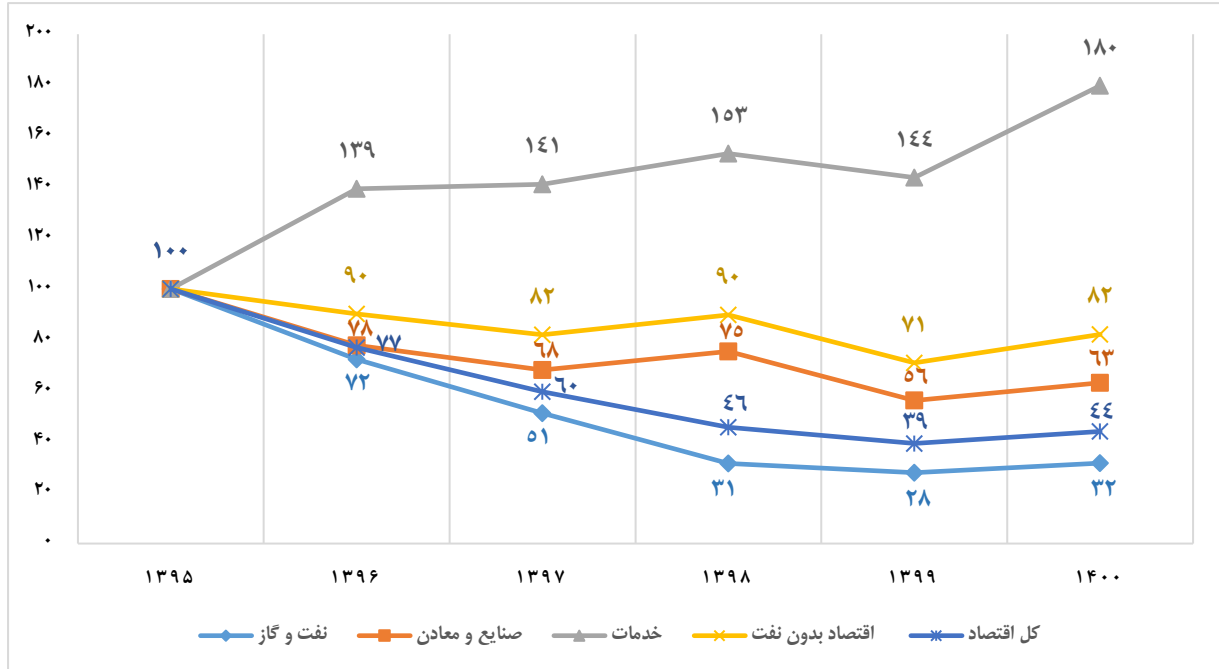

شکل ۱۹- روند شاخص بهره‌وری سرمایه شرکت‌های دولتی بر حسب ارزش ستانده در بازه زمانی سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰)

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری
در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۱۹- روند شاخص بهره‌وری سرمایه شرکت‌های دولتی بر حسب ارزش ستانده در بازه زمانی سال‌های (۱۳۹۵-۱۴۰۰)

۲- عملکرد بهره‌وری اقتصاد ایران

عملکرد بهره‌وری سطح ملی و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم در این بخش نشان داده می‌شود. به طوری که در قسمت اول اهداف و عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم مقایسه شده، در قسمت دوم بهره‌وری و رشد اقتصاد ایران در برنامه ششم بررسی و در قسمت سوم وضعیت بهره‌وری گروه‌های اقتصادی بررسی شده است.

۱-۲- اهداف و عملکرد بهره‌وری

در جدول ۱۰ عملکرد اهداف کمی شاخص‌های بهره‌وری آمده است که در ادامه تفصیل عملکرد هر شاخص ارائه می‌شود.

جدول ۱۰- عملکرد اهداف کمی

ردیف	عنوان هدف کمی	واحد اندازه گیری	عملکرد					سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		میانگین رشد دوره (درصد)	عوامل عدم تحقق	توضیحات
			سال ۱۴۰۰	هدف عملکرد												
۱	سهم بهره‌وری کل عوامل تولید از رشد اقتصادی (متوسط سالانه: ۳۵ درصد)	درصد	۴	#	#	۱۴۴	۶۰	۳۵	۷۷	۲۱۴	۵۴					
۲	رشد بهره‌وری کل عوامل تولید (متوسط رشد سالانه: ۲٫۸ درصد)	درصد	۰٫۱	-۳٫۹	۴٫۰	۵٫۹	۴٫۱	۲٫۸	۳٫۱	۱۱۱	۰٫۸			در بخش ۳-۶ در بخش ۳-۱ ذکر شده است		
۳	رشد بهره‌وری نیروی کار (متوسط رشد سالانه: ۳٫۹ درصد)	درصد	۱٫۱	-۴٫۷	۵٫۱	۸٫۶	۳٫۷	۳٫۹	۲٫۸	۷۲	۰٫۶			در بخش ۳-۶ در بخش ۳-۱ ذکر شده است		
۴	رشد بهره‌وری سرمایه (متوسط رشد سالانه: ۲٫۲ درصد)	درصد	۱٫۶	-۱٫۱	۱٫۰	۳٫۲	۳٫۹	۲٫۲	۳٫۵	۱۵۹	۰٫۵					

ماخذ: سازمان ملی بهره‌وری ایران

*با توجه به اینکه اهداف بهره‌وری در قانون برنامه ششم توسعه بر اساس تعداد شاغلان هدف‌گذاری شده است، به منظور مقایسه عملکرد با اهداف استثنائاً در این جدول شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار و کل عوامل تولید مبتنی بر تعداد شاغلان به جای نفر-ساعت اشتغال مورد استفاده قرار گرفته است.

به دلیل منفی بودن رشد اقتصادی یا رشد بهره‌وری، امکان محاسبه وجود ندارد.

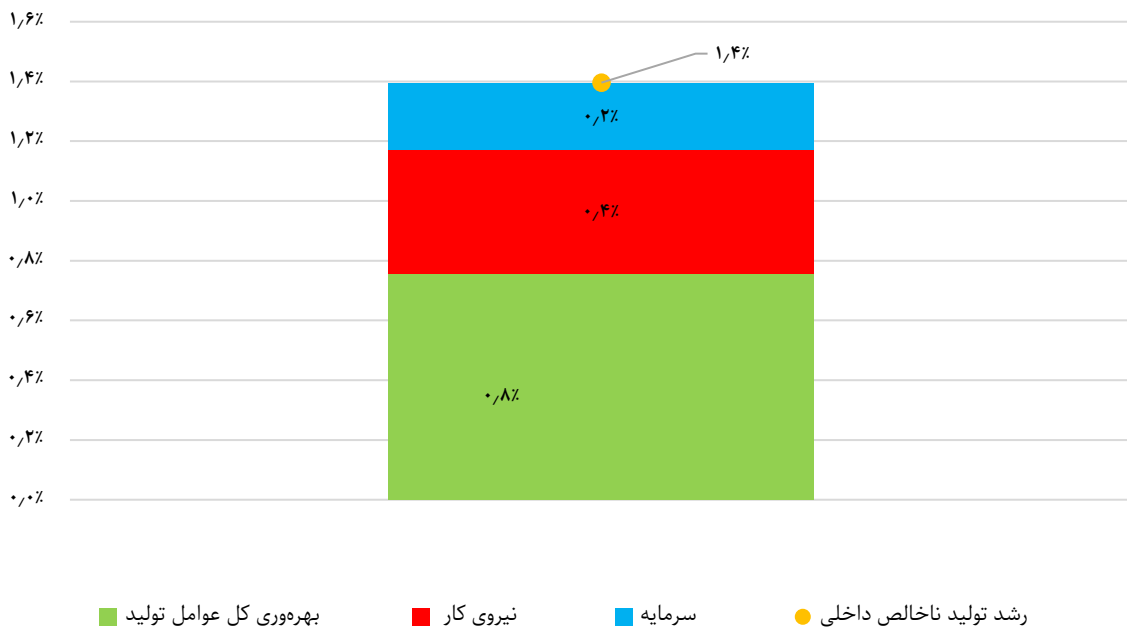
۲-۲- بهره‌وری و رشد اقتصاد ایران

امروزه تلاش برای بهبود و ارتقای بهره‌وری از یک انتخاب فراتر رفته و به یک ضرورت تبدیل شده است. در عصر انقلاب صنعتی چهارم، بهره‌وری پایه اصلی رقابت درون و بین کشورهاست. به عبارت دیگر، بهره‌وری تنها به عنوان یک معیار یا شاخص اقتصادی مطرح نیست، بلکه یک فرهنگ و نگرش به کل زندگی است. بهره‌وری جنبه‌های مختلفی را در بر گرفته

و منشا بسیاری از تغییرات و تحولات اساسی است. اهمیت بهره‌وری در افزایش رفاه ملی، رشد و توسعه اقتصادی مستمر و باثبات، افزایش رقابت‌پذیری و توازن بین ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی همواره مشهود است. افزایش بهره‌وری عوامل تولید نشان‌گر درجه استفاده مؤثر از عوامل تولید است. بنابراین دستیابی به رشد مستمر و پایدار اقتصادی از طریق ارتقای بهره‌وری و به عبارت دیگر رویکرد «بهره‌وری محور» میسر می‌گردد.

۱-۲-۲- عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

توجه خاص به موضوع بهره‌وری از برنامه چهارم توسعه مورد توجه قرار گرفته است و تا دوره جاری برنامه ششم توسعه ادامه یافته است. بررسی هدف و عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه مطابق با شکل ۲۰ نشان می‌دهد که در این دوره برآورد رشد بهره‌وری کل عوامل تولید برابر ۰/۸ درصد است. حال آن‌که رشد موجودی سرمایه و اشتغال، به ترتیب ۰/۲ و ۰/۴ درصد است. متوسط رشد سالانه تولید ناخالص داخلی در برنامه ششم توسعه، ۱/۴ درصد است.

شکل ۲۰- رشد اقتصادی و عوامل آن در برنامه ششم توسعه (کل اقتصاد)

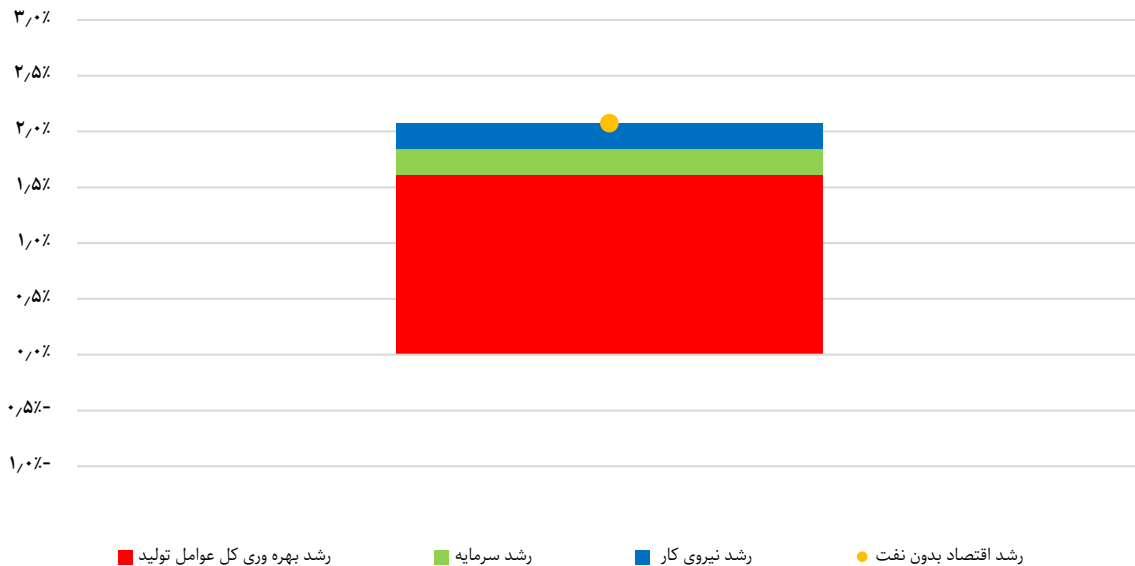
در شکل ۲۱، تجزیه رشد اقتصادی بدون نفت در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) نشان داده شده است. در این برنامه، رشد بهره‌وری کل عوامل برابر ۱/۶ درصد است. ۷۶ درصد رشد اقتصاد بدون نفت ایران در این دوره زمانی، حاصل رشد بهره‌وری کل عوامل تولید بوده است.

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۲۱- رشد اقتصادی و عوامل آن در برنامه ششم توسعه (اقتصاد بدون نفت)

۳-۲- وضعیت بهره‌وری گروه‌های اقتصادی کشور

تجزیه بخش‌های اقتصادی به منبع پویایی اقتصادی یک کشور بینش می‌دهد که به نوبه خود، عملکرد و ویژگی‌های کلی، نقاط قوت و آسیب‌پذیری آن را تعیین می‌کند. از یک سو، گسترش بخش‌های اقتصادی منعکس‌کننده تنوع و پیچیدگی در اقتصاد است، به علاوه در برابر شرایط ناشی از شوک‌های اقتصادی مطلوب‌تر عمل می‌کند. از سوی دیگر، اتکا به یک بخش و صنعت محدود، آن صنعت را در معرض آسیب بیشتر شوک‌ها و مستعد نوسانات بیشتر قرار می‌دهد. ترکیب متفاوت فعالیت‌های اقتصادی بین کشورها نیز یکی از منابع اصلی شکاف عظیم در میانگین بهره‌وری نیروی کار در سطح بین‌المللی است. با تجزیه و تحلیل ساختار فعالیت‌ها و بخش‌های مختلف اقتصاد، می‌توان مسیر توسعه اقتصادی را به وضوح ترسیم کرد و مراحل آن را بر اساس ویژگی‌های آن‌ها مشخص کرد.

۱-۳-۲- وضعیت بهره‌وری گروه‌های اقتصادی

در این بخش برآورد وضعیت شاخص‌های بهره‌وری در هر گروه اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۱ و رشد بهره‌وری گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نشان داده شده است.

۱-۱-۳-۲- روند شاخص‌های بهره‌وری گروه‌های اقتصادی

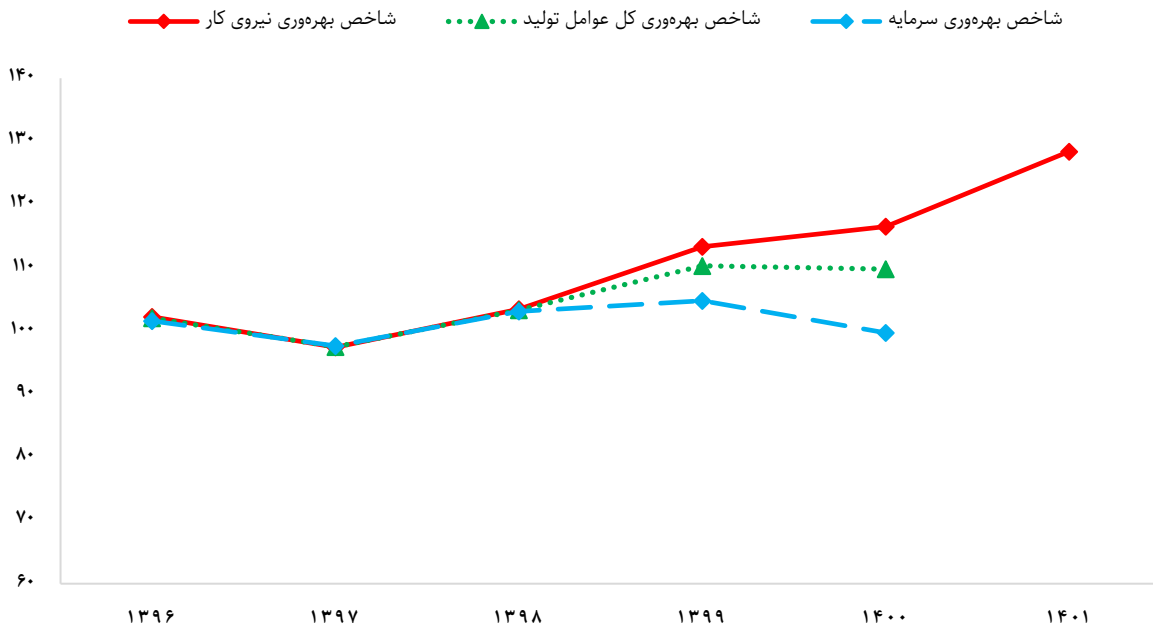
در این قسمت، برآورد شاخص بهره‌وری نیروی کار گروه‌های اقتصادی کشاورزی، صنایع و معادن و خدمات در بازه ۱۳۹۶-۱۴۰۱ و شاخص بهره‌وری سرمایه و شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید در چهار گروه کشاورزی، نفت و گاز، صنایع و

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

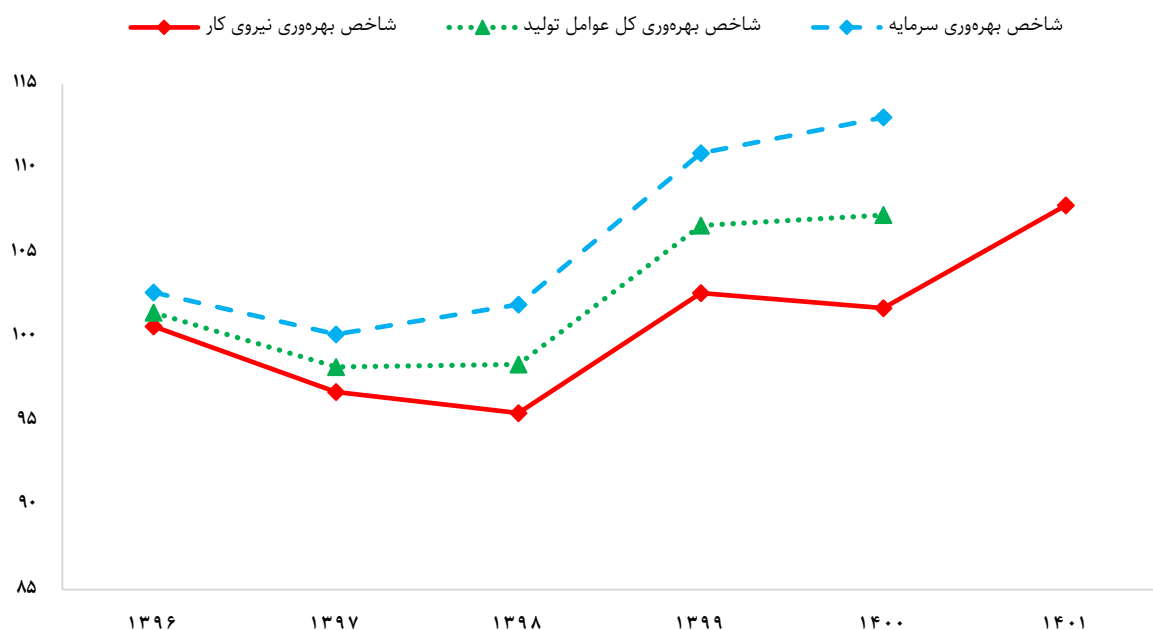
۱۴۰۲/۰۵/۲۵

معادن و خدمات، از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ بررسی شده‌است. این شاخص‌ها به ترتیب در شکل‌های ۲۲، ۲۳، ۲۴ و ۲۵ نشان داده شده‌است.

شکل ۲۲- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه کشاورزی

مطابق شکل ۲۲، شاخص بهره‌وری نیروی کار بخش کشاورزی به جز در سال ۱۳۹۷، در بقیه سال‌ها رشد داشته‌است. شاخص بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۴۰۰ افت داشتند.

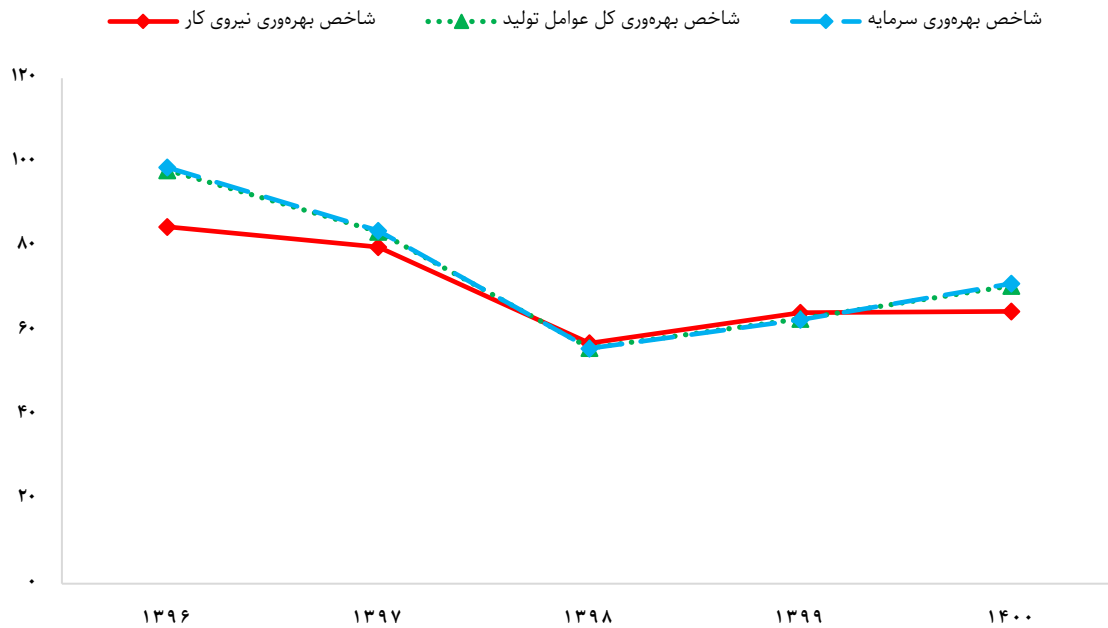
شکل ۲۳- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه صنایع و معادن

PX-RP-PI108-103-01

گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

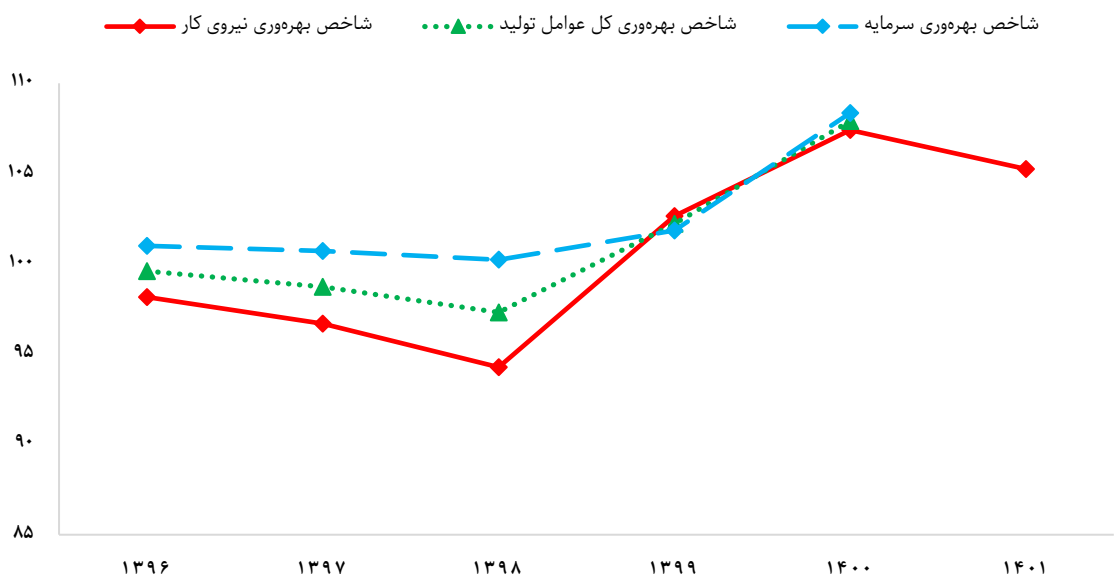
۱۴۰۲/۰۵/۲۵

همان‌طور که شکل ۲۳ نشان می‌دهد، شاخص‌های بهره‌وری صنایع و معادن در این دوره زمانی، یکنواخت نیست. سطح شاخص بهره‌وری نیروی کار و بهره‌وری کل عوامل تولید سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ کمتر از سال ۱۳۹۵ (سال پایه) است.

شکل ۲۴- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه نفت و گاز

شاخص‌های بهره‌وری نفت و گاز پرنوسان است. همه شاخص‌های بهره‌وری گروه اقتصادی نفت و گاز از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ نزولی‌اند که تحریم‌ها علت اصلی آن است. سطح همه شاخص‌های بهره‌وری در همه سال‌ها از سال ۱۳۹۵ کمتر است.

شکل ۲۵- شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، بهره‌وری سرمایه و بهره‌وری کل عوامل تولید گروه خدمات

PX-RP-PI108-103-01

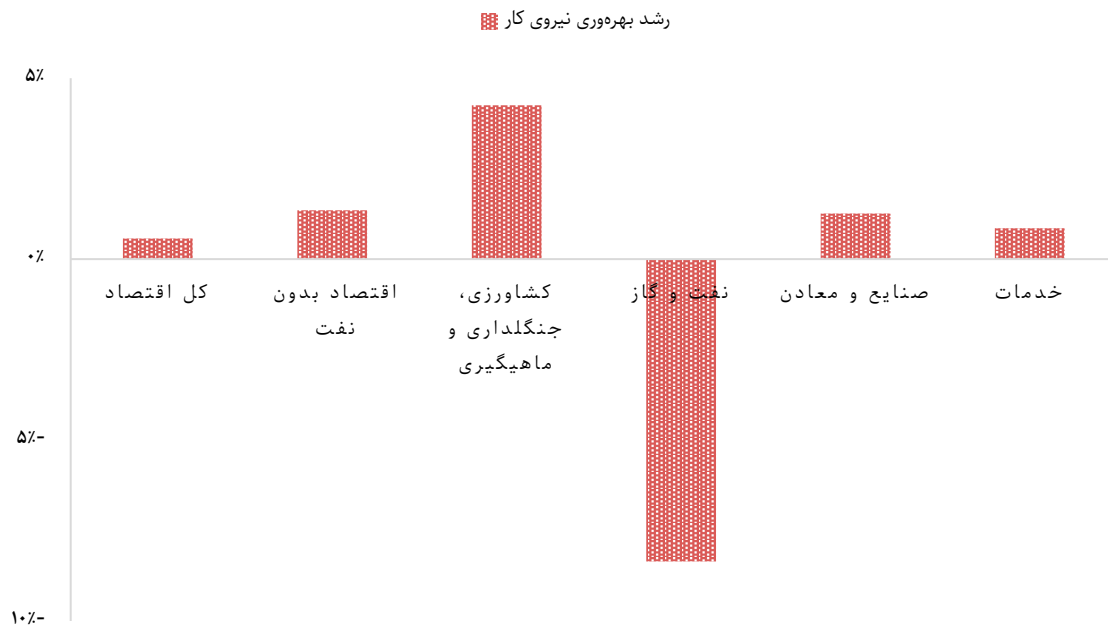
گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شاخص بهره‌وری سرمایه و کل عوامل تولید در دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ از سال‌های برنامه ششم توسعه صعودی است. شاخص بهره‌وری نیروی کار بخش خدمات فقط در سال ۱۳۹۹ صعودی است. سطح هر سه شاخص در سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۸ از سال پایه کمتر است.

۲-۱-۳-۲- رشد شاخص‌های بهره‌وری گروه‌های اقتصادی

در این قسمت، رشد هر یک از شاخص‌های بهره‌وری (نیروی کار، سرمایه و کل عوامل تولید بر اساس ارزش افزوده) کل اقتصاد و همه گروه‌های اقتصادی، در برنامه ششم توسعه در شکل ۲۶ و شکل ۲۷ و شکل ۲۸ مقایسه شده است.

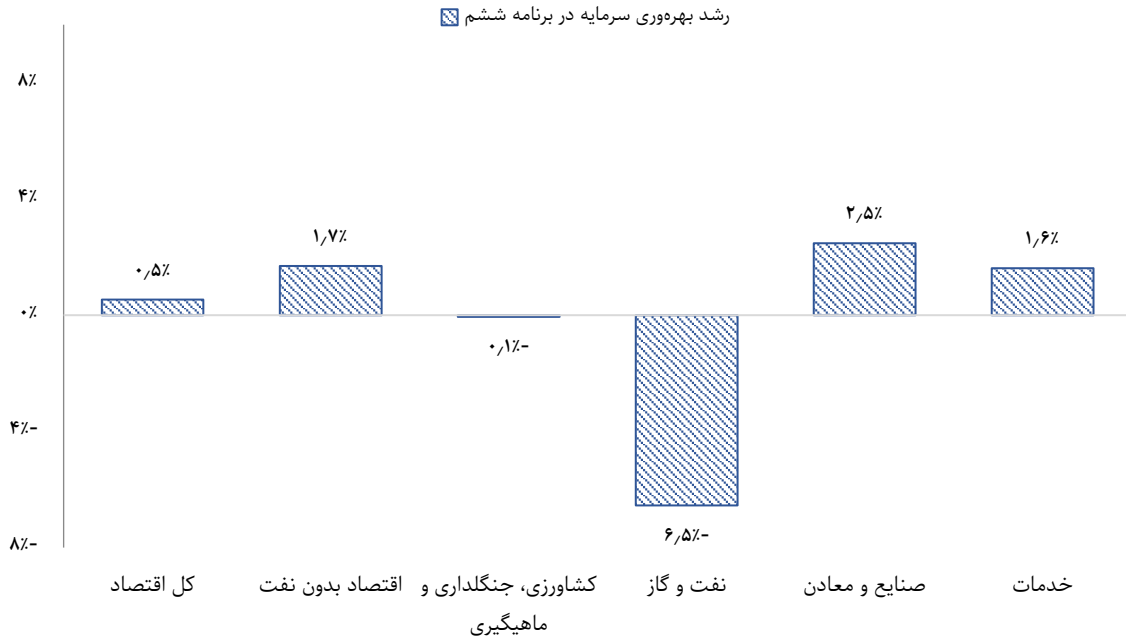
شکل ۲۶- رشد بهره‌وری نیروی کار در کل اقتصاد و اقتصاد بدون نفت و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه

رشد بهره‌وری نیروی کار همه گروه‌ها به غیر از گروه نفت و گاز در برنامه ششم توسعه، مثبت است. تحریم‌ها سبب کاهش ارزش افزوده و بهره‌وری گروه نفت و گاز شده است. بیشترین رشد بهره‌وری نیروی کار به گروه کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری تعلق دارد.

PX-RP-PI108-103-01

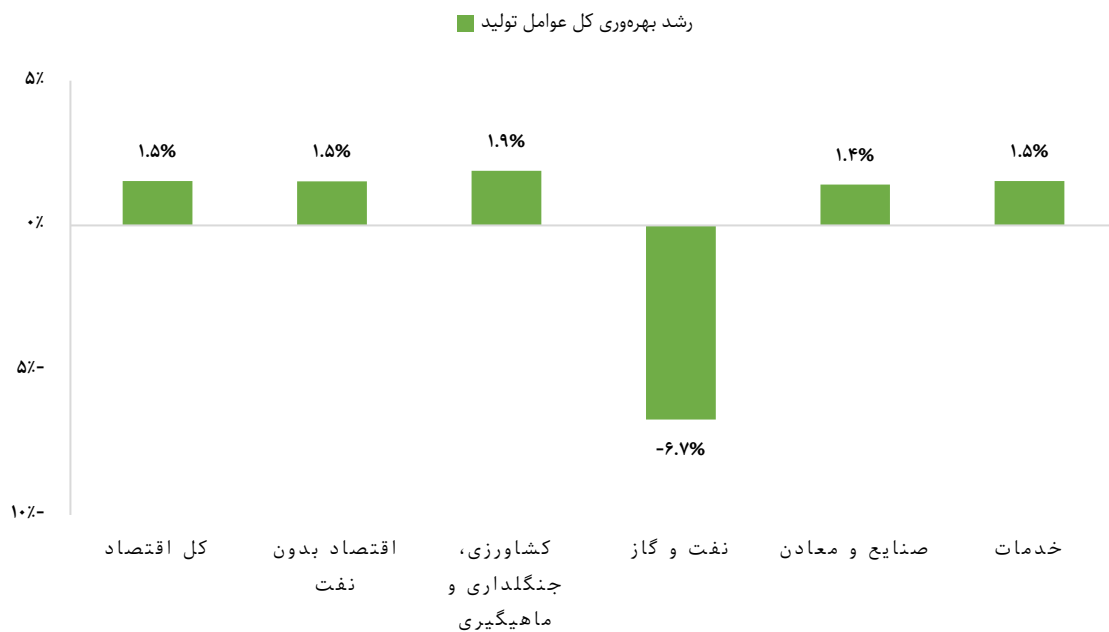
گزارش عملکرد بهره‌وری در برنامه ششم توسعه

۱۴۰۲/۰۵/۲۵

شکل ۲۷- رشد بهره‌وری سرمایه در کل اقتصاد و اقتصاد بدون نفت و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه

رشد بهره‌وری سرمایه در کل اقتصاد و اقتصاد بدون نفت، در برنامه ششم توسعه مثبت است. رشد بهره‌وری سرمایه گروه‌های صنایع و معادن و خدمات در بین گروه‌های چهارگانه در برنامه ششم توسعه، مثبت است.

شکل ۲۸- رشد بهره‌وری کل عوامل تولید در کل اقتصاد و اقتصاد بدون نفت و گروه‌های اقتصادی در برنامه ششم توسعه

تنها رشد بهره‌وری کل عوامل تولید گروه نفت و گاز در برنامه ششم توسعه، منفی است. رشد این شاخص در اقتصاد بدون نفت بیشتر از کل اقتصاد است. زیرا رشد بهره‌وری نفت و گاز گروه نفت و گاز در برنامه ششم منفی است.

۲-۳-۲- عملکرد بهره‌وری کلان در سال ۱۴۰۰

مطابق با محاسبات سازمان ملی بهره‌وری ایران، شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، سرمایه و کل عوامل تولید در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال قبل به ترتیب رشدهای مثبت ۲/۸، ۳/۵ و ۳/۱ درصدی داشته‌است. رشد ارزش افزوده در سال ۱۴۰۱ برابر ۴/۰ است. نیروی کار و سرمایه نیز رشد مثبت در سال ۱۴۰۰ داشتند. اما به علت بیشتر بودن رشد تعداد شاغلان از موجودی سرمایه، رشد بهره‌وری نیروی کار کمتر از بهره‌وری سرمایه در سال ۱۴۰۱ شده‌است.

۳- چارچوب ارتقای بهره‌وری ملی

همان‌طور که در بخش ۳ مورد بررسی قرار گرفت، متأسفانه در چند سال اخیر رشد بهره‌وری در اقتصاد ایران منفی بوده‌است، به علاوه، بررسی عملکرد دوره‌های بلند مدت ۲۰ یا حتی ۵۰ ساله اقتصاد ایران نشان می‌دهد که (علی‌رغم رشدهای مثبت و منفی در دوره‌های میان مدت) رشد شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید در دوره‌های بسیار بلند مدت، در حدود صفر بوده‌است که به عبارتی گویای سهم صفر بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور دارد. این مطلب بدان معناست که در طول زمان ساختار اقتصادی کشور بهبود قابل توجهی نداشته‌است.

مطالعات گسترده بین‌المللی و داخلی در خصوص مؤلفه‌های ساختاری بهره‌وری ملی نشان می‌دهد دستاوردهای بهره‌وری در سطح اقتصاد ملی حاصل عوامل ساختاری است که در سطح بنگاه‌های اقتصادی و صنایع مختلف عمل می‌کنند. درجه ناهمگنی سطح بهره‌وری و تفاوت ویژگی‌های بین بنگاه‌های فعال در یک صنعت و در نتیجه آن سرعت به هم‌رسانی (up Catch) بنگاه‌ها به سمت بنگاه پیشرو، توانایی بازارها در تخصیص کارای منابع اقتصادی (نیروی کار و سرمایه) بین بنگاه‌های مختلف، میزان توانایی محیط کسب و کار برای تسهیل رشد بنگاه‌ها و صنایع با بهره‌وری و نوآوری بالاتر و تغییر در جریان تخصیص منابع اقتصادی به سمت این دسته بنگاه‌ها و صنایع مهمترین عوامل ساختاری ارتقای بهره‌وری در سطح کلان هستند.

تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد این عوامل ساختاری به شکل قابل توجهی تحت تأثیر سیاست‌های عمومی اتخاذ شده از طریق کانال‌ها و راهبردهای متفاوت هستند. این کانال‌ها و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر عوامل ساختاری گفته شده در سطح جهان شناخته شده و متداول هستند اما رابطه علی بین آن‌ها، تقدم و تأخیر زمانی استفاده از آن‌ها و نیز میزان اثرگذاری هر یک به ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی و سیاسی کشورهای مختلف وابسته است. نکته دیگر آنکه چارچوب‌های سیاست‌گذاری برای ارتقای بهره‌وری نه تنها از کشوری به کشوری دیگر متفاوت است بلکه از یک بخش یا حتی صنعت به بخش یا صنعت دیگر نیز متفاوت بوده و به وضعیت بنگاه‌ها، سطح دانش و تکنولوژی، وضعیت سرمایه انسانی، کیفیت حکمرانی دستگاه‌های سیاست‌گذار بخشی و ... بستگی دارد.

لذا چنین به نظر می‌رسد که با وجود هدف‌گذاری صورت گرفته درباره بهره‌وری در قوانین توسعه و اهتمام قانون‌گذار برای تعیین هدف کمی برای رشد بهره‌وری به عنوان یک هدف کلان و فرابخشی در سطح ملی، عملکرد سیاست‌گذار در اکثر بخش‌های اقتصادی کشور در جهت نیل به اهداف مورد اشاره به صورتی پایدار و بلند مدت رضایت بخش نبوده‌است. دستیابی به اهداف مورد نظر بهره‌وری، نیازمند برنامه‌های همه‌جانبه و در یک چارچوب سیاست‌گذاری همه‌جانبه‌نگر است که در آن ظرفیت‌ها، راهبردها، سیاست‌های اجرایی و اقدامات اساسی مورد نظر برای تحقق اهداف مشخص شده، بسترسازی لازم برای اجرای آن و ساز و کارهای نظارت و ارزیابی لازم فراهم گردد. لذا در صورتی که در کشور، اهتمام به ایجاد رشد پایدار بهره‌وری محور وجود داشته باشد، وجود یک نظام تصمیم‌گیری علمی و همه‌جانبه‌نگر که در آن نقش کلیه نهادهای تأثیرگذار به روشنی تعریف شده باشد، جهت برنامه‌ریزی، اقدام، هدایت و پایش بهره‌وری کشور ضروری به نظر می‌رسد.

فرصت پیش‌آمده در قانون برنامه ششم توسعه به ویژه مواد ۳ و ۵ این قانون، بستر مناسبی را برای پر کردن خلأ وجود چارچوب سیاست‌گذاری برای ارتقای بهره‌وری ملی و پاسخ به این پرسش که چگونه می‌توان نظام اجرایی و اداری کشور را در جهت نیل به اهداف مذکور هماهنگ و همراه کرد، فراهم نمود. به این منظور راهنمای اجرایی بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه تدوین و توسط معاون رییس جمهور و رییس سازمان اداری و استخدامی کشور ابلاغ گردید. این راهنمای اجرایی استقرار چرخه بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی را در ده گام برنامه‌ریزی کرده‌است. چرخه بهره‌وری در واقع یک چرخه سیاست‌گذاری ارتقای بهره‌وری است که در آن به صورت نظام‌مند و در چارچوب تحلیلی معین، عوامل پیش‌برنده و بازدارنده بهره‌وری شناسایی شده و به حل آن‌ها اقدام می‌شود. لذا سیاست‌گذاری ناظر به مسأله و افزایش توان اجرا و حکمرانی مهمترین دستاورد اجرای بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه است.

۳-۱- تحلیل و بیان نقاط ضعف و دلایل عدم موفقیت

- نبود ابزارهای تشویقی، انگیزشی یا تنبیهی مؤثر برای تسریع در جلب مشارکت کمیته‌های بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی کشور
- نبود ساختار رسمی بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی
- نبود نظام ثبت داده‌های مرتبط با بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی
- نبود متولی اصلی حوزه‌های کلیدی ارتقای بهره‌وری
- نبود سازوکار دقیق توزیع منافع حاصل از ارتقای بهره‌وری در سطوح مختلف
- ضعف نظام تشویق و تنبیه عملکرد مدیران در راستای ارتقای بهره‌وری
- تنوع رویکردهای سیاستی برای توسعه در بخش‌های اقتصادی موجب پیشرفت نامتوازن عملکرد متولیان بخش‌های اقتصادی در زمینه استقرار چرخه بهره‌وری و تدوین برنامه‌های عملیاتی ارتقای بهره‌وری

۲-۳- پیشنهادات کلی برای ارتقای بهره‌وری ملی

- ایجاد تحول واقعی در نظام اداری کشور با هدف باز تعریف نقش‌ها در نظام اداری و اجرایی کشور با هدف ارتقای شفافیت و پاسخگویی و افزایش کارایی و اثربخشی در نظام اداری به ویژه تمرکز بر تکمیل نظام دولت الکترونیک
- توسعه و استفاده کارآمد از فناوری اطلاعات و ارتباطات
- گسترش خدمات مشاوره‌ای به ویژه در سطح بنگاه‌های کوچک و متوسط به ویژه در حوزه‌های مدیریت کسب و کار، بازاریابی و ...
- ترویج و گفتمان‌سازی بهره‌وری در جامعه به عنوان یک مطالبه عمومی
- توسعه سرمایه‌گذاری هدفمند بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه به خصوص در فعالیت‌های راهبردی کشور
- تکمیل زنجیره ارزش تولید در فعالیت‌های اقتصادی دارای مزیت نسبی
- تشدید تقاضا از طریق گسترش و تعمیق بازارهای صادراتی به ویژه توسعه مبادلات تجاری با کشورهای همسایه
- ایجاد، تقویت و بازآفرینی نقش سازمان‌های توسعه‌ای در بخش‌های مختلف اقتصادی
- شتاب دادن به حرکت ملی بهره‌وری و توسعه نوآوری و کیفیت در کلیه فعالیت‌های اقتصادی
- رویکرد کلان و یکپارچه تصمیم‌سازی برای اتخاذ سیاست‌های مناسب رشد بهره‌وری در کشور

اقتصاد دانش بنیان موجب کاهش هزینه‌های
تولید می‌شود؛ بهره‌وری را افزایش می‌دهد که
امروزیکه از مشکلات ما کاهش بهره‌وری است.

اَازمان ملی بهره‌وری ایران

NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R. IRAN

npo.gov.ir

تلفن: ۰۲۱-۴۲۳۹۱۰۰۰
تلفن دبیرخانه: ۰۲۱-۴۲۳۹۱۱۲۹
ایمیل: info@npo.gov.ir
کدپستی: ۱۵۸۷۸۵۳۷۱۳

تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان
میرعماد، کوچه شانزدهم، پلاک ۱۶

